

Fig. 316.

Torna härad.

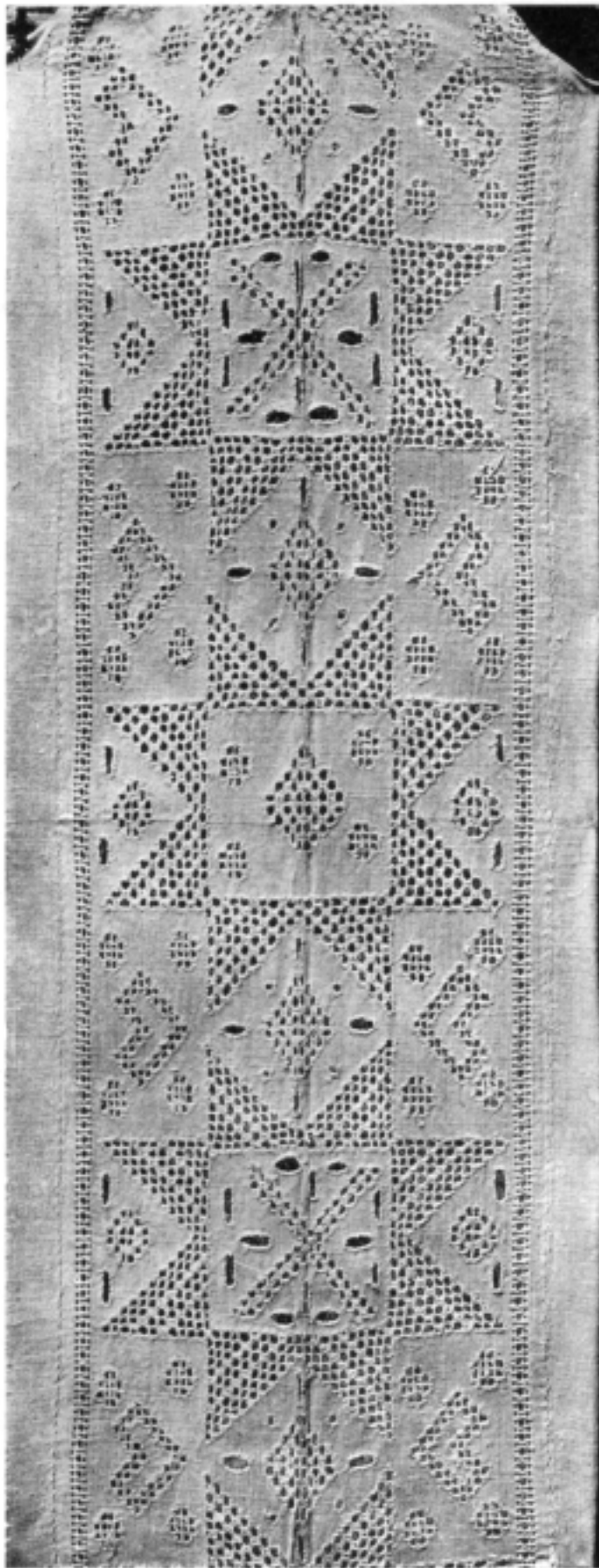

Fig. 317.

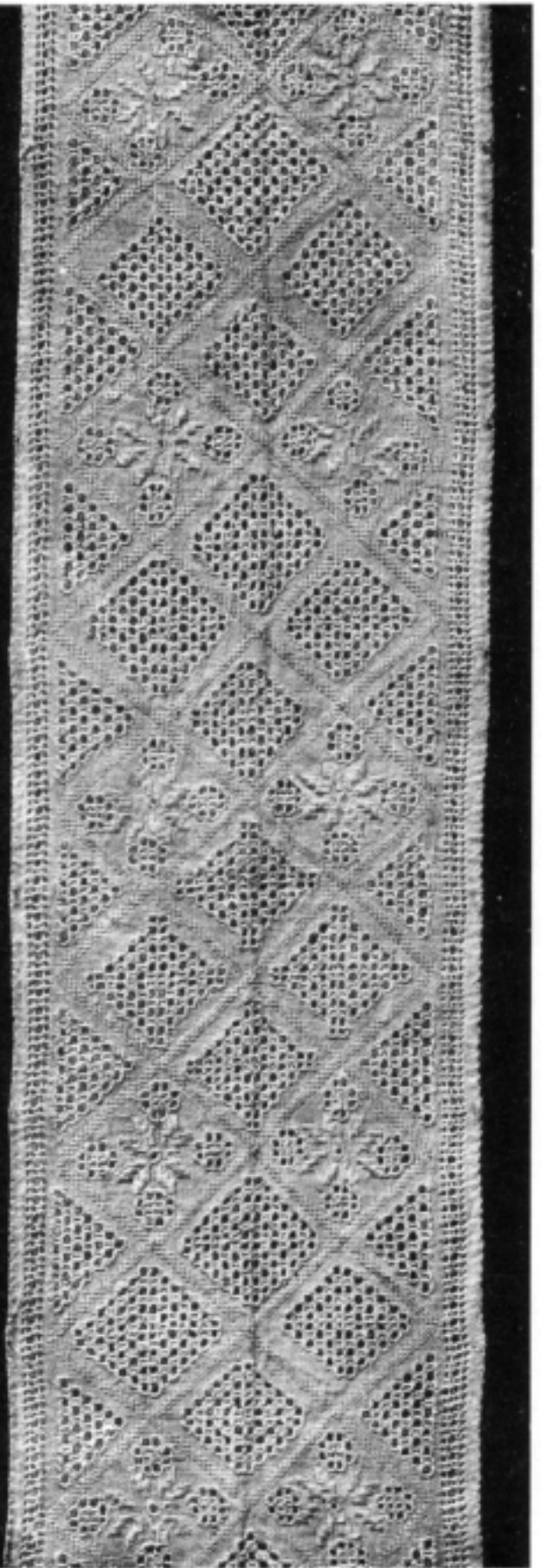

Fig. 318.

Fig. 319.

*Skytts
härad.*

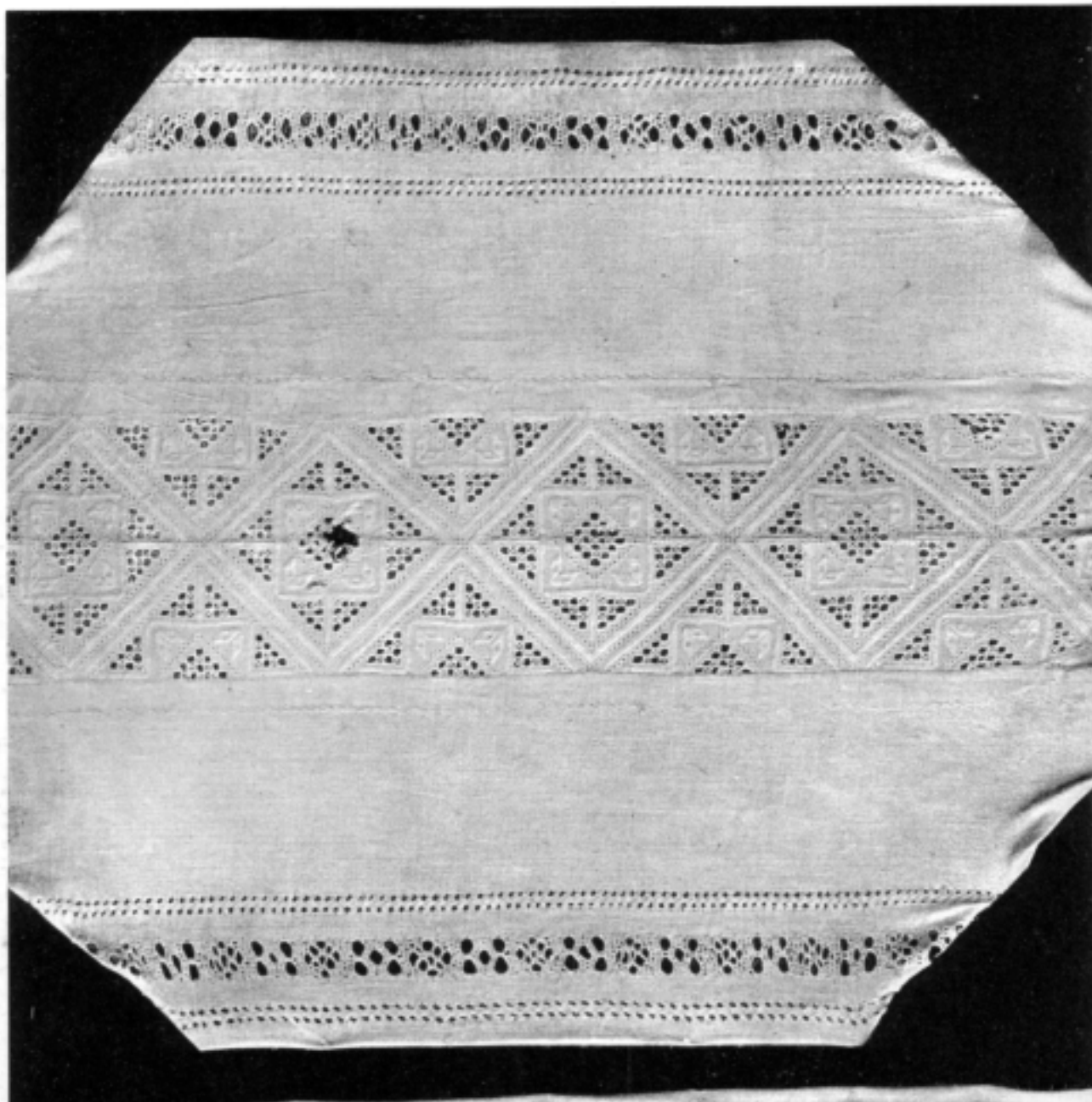
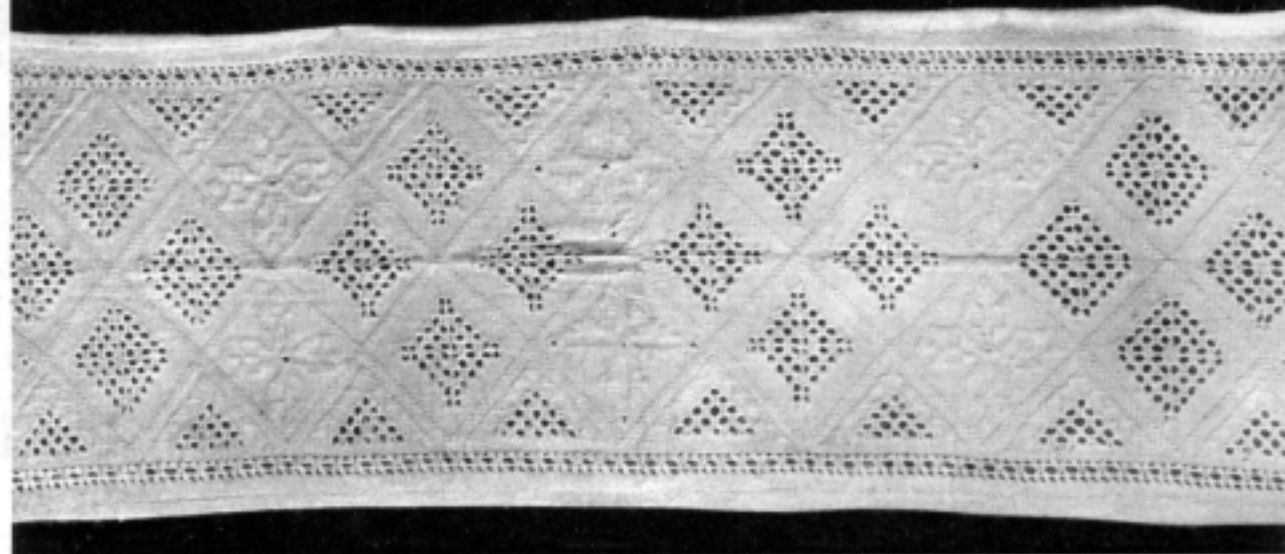

Fig. 320.

Bara härad.

Fig. 321.

Fig. 322.

Bara härad.

Fig. 323.

Bara härad.

Fig. 324.

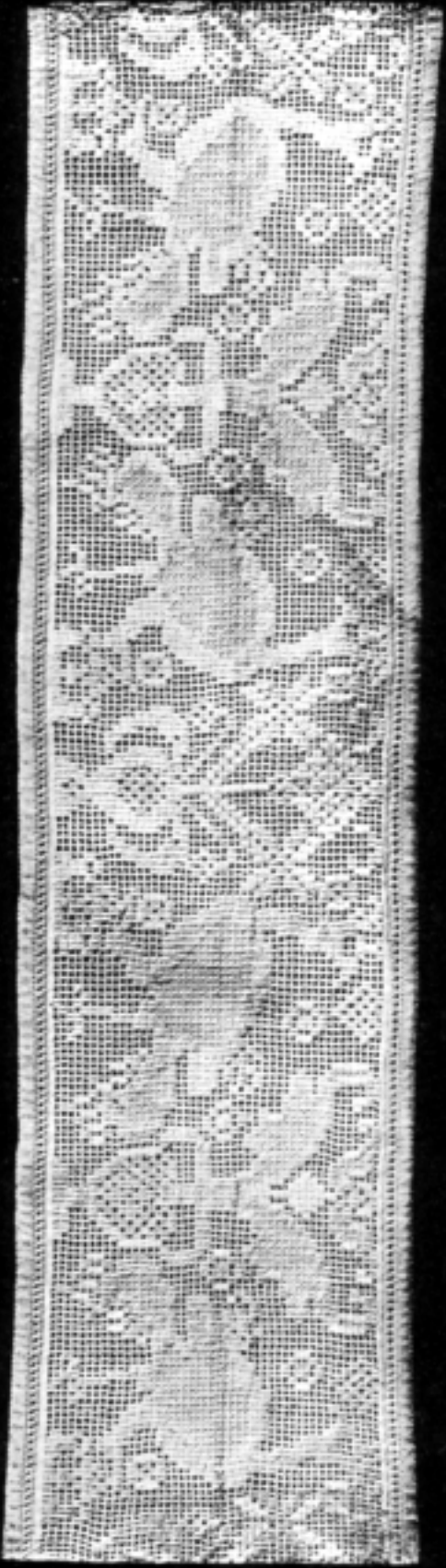

Fig. 325.

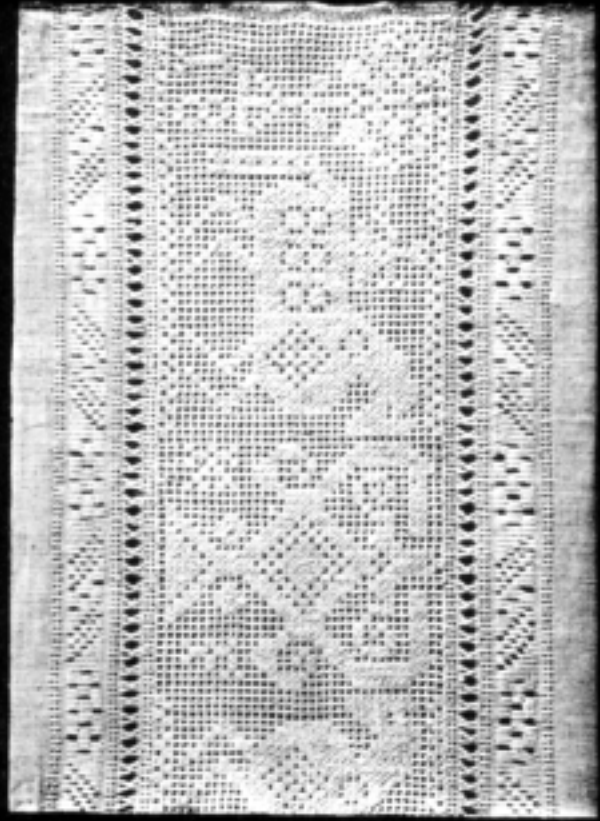

Fig. 326.

Fig. 327.

Fig. 328.

Luggude härad.

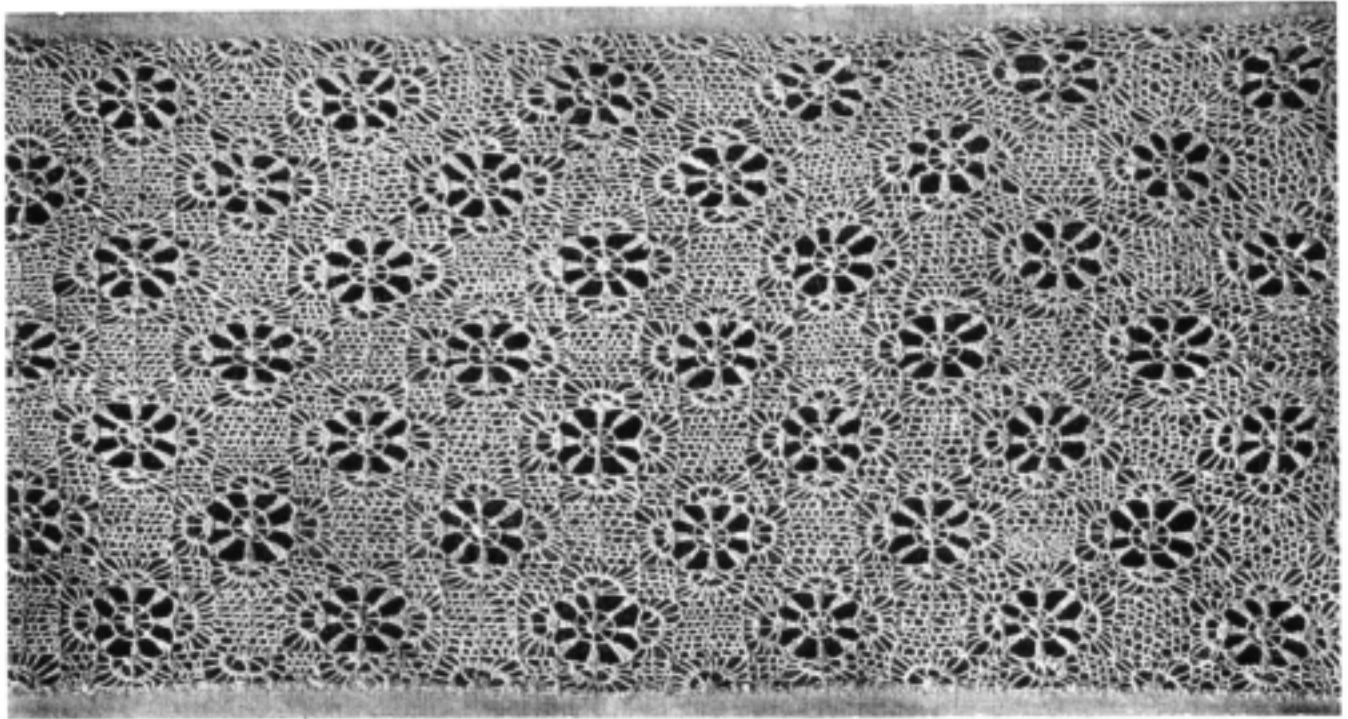

Fig. 329.

Bara härad.

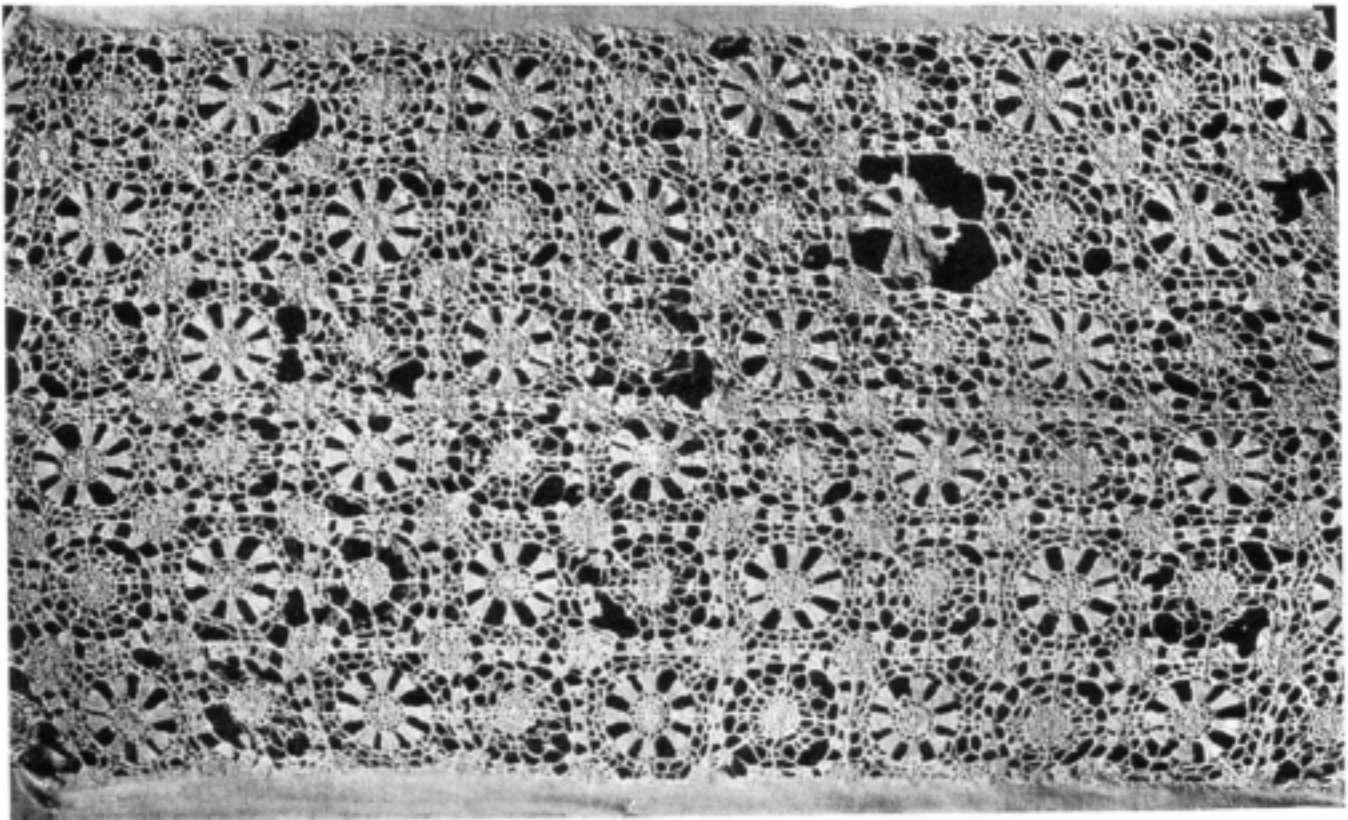

Fig. 330.

Wemmenhøgs härad.

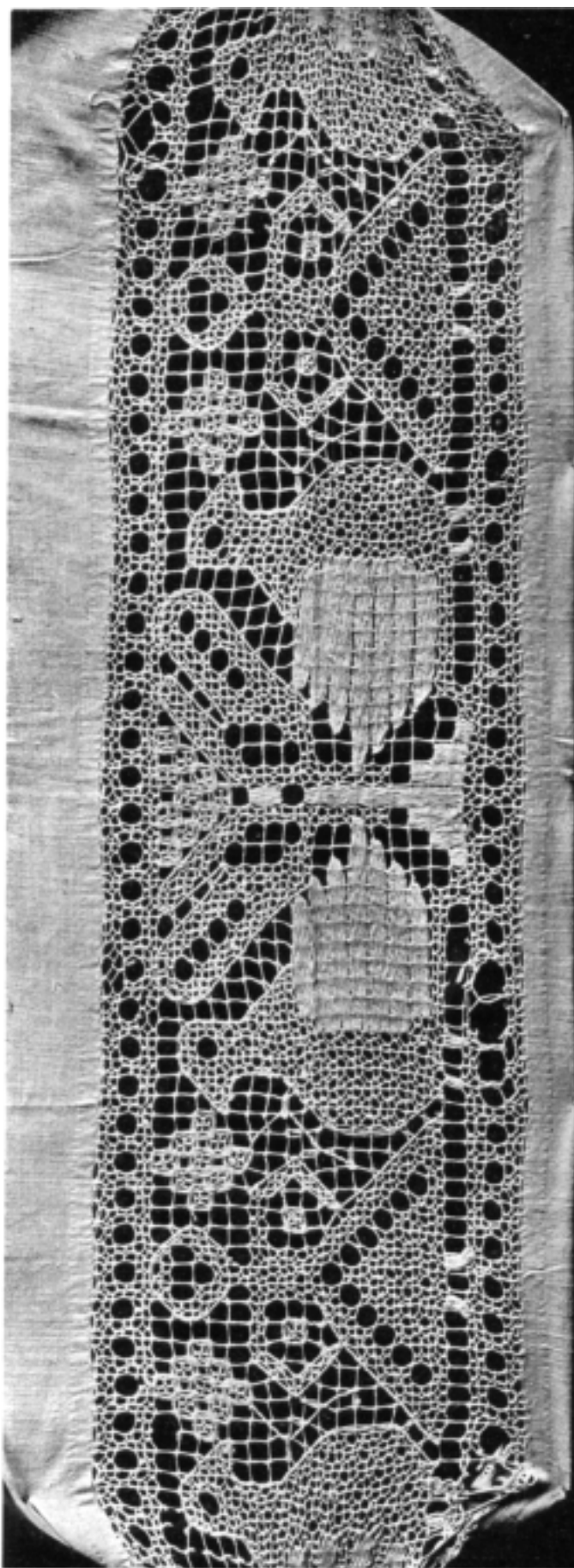

Fig. 331.

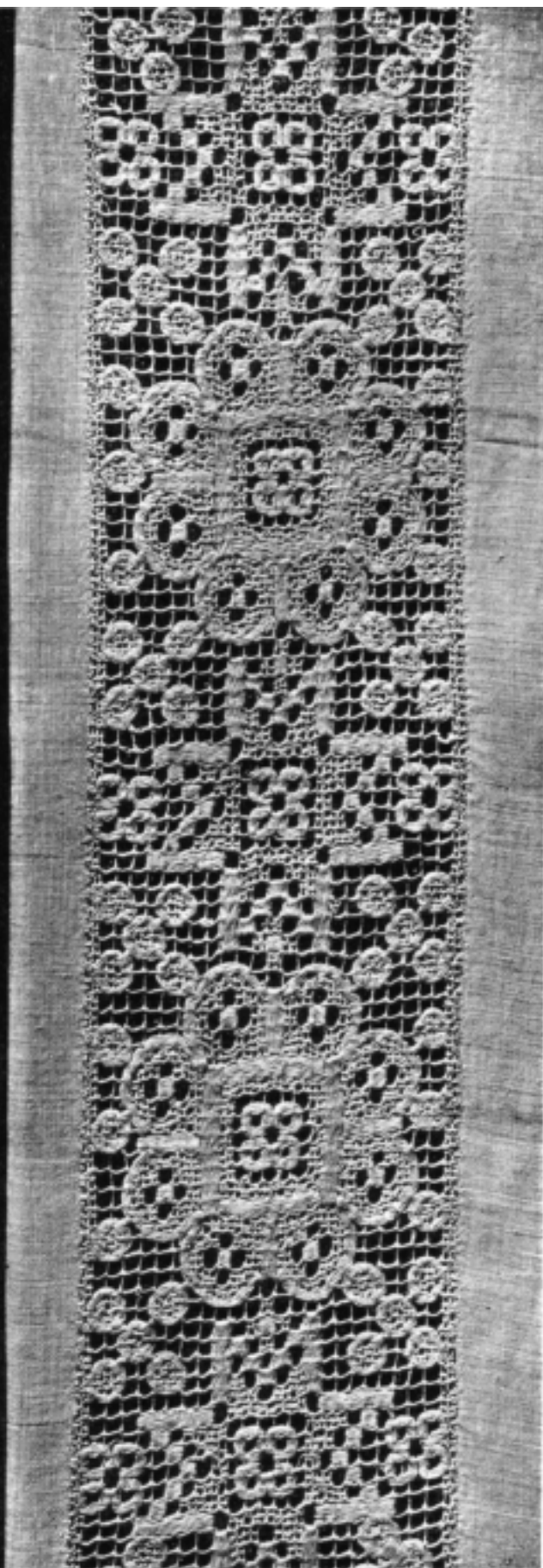

Fig. 332.

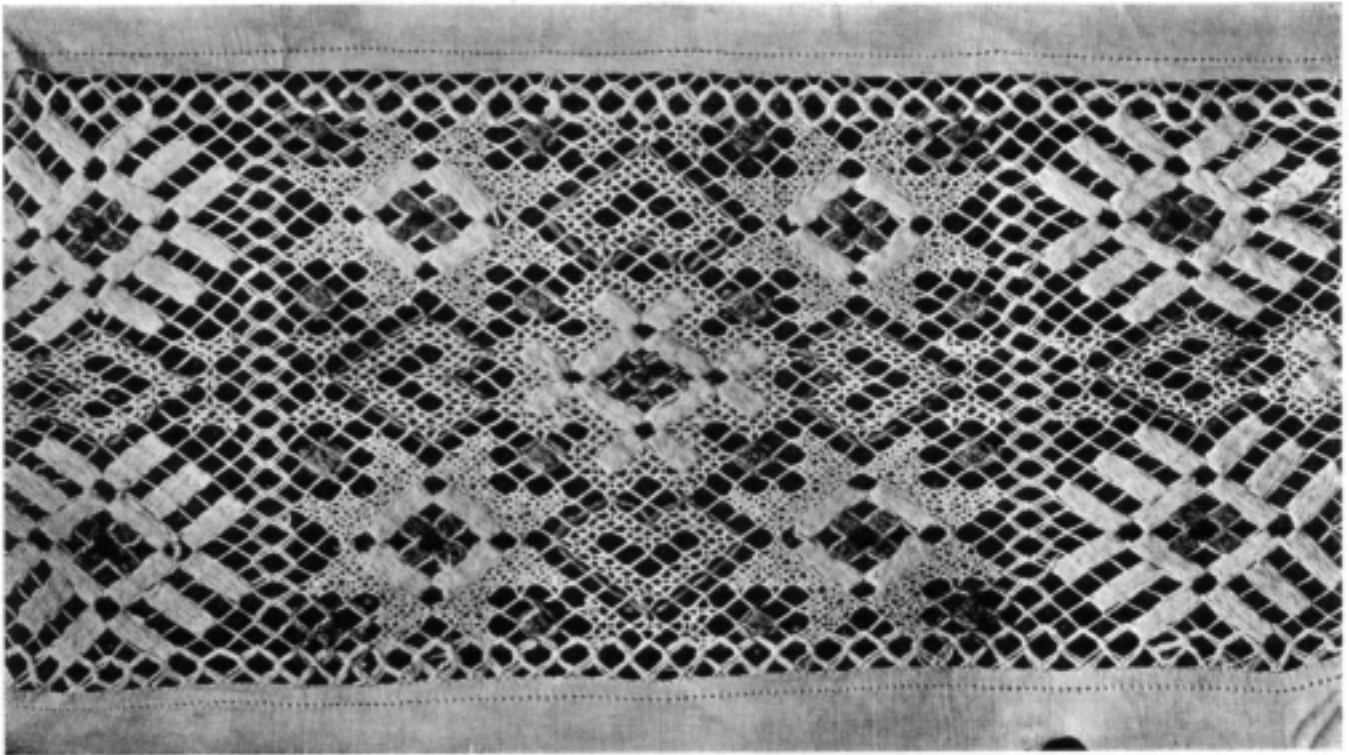

Fig. 333.

Herrestads härad.

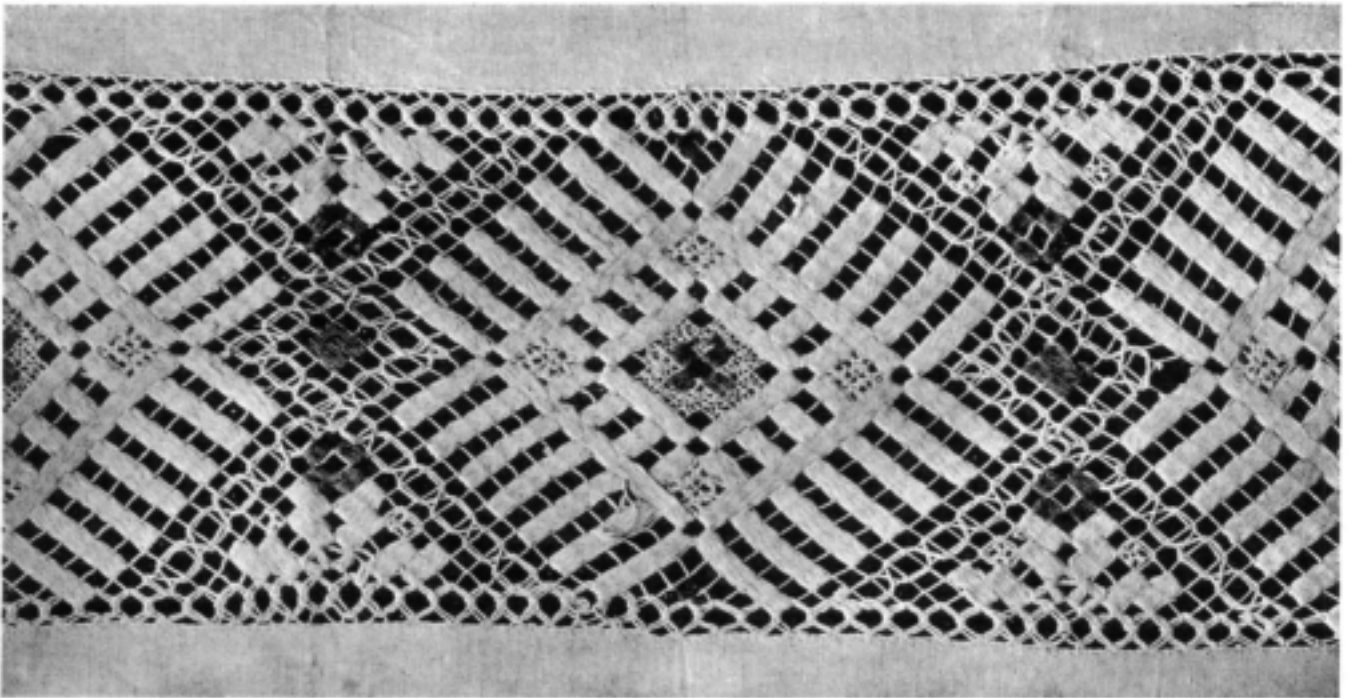

Fig. 334.

Ljunits härad.

Fig. 335.

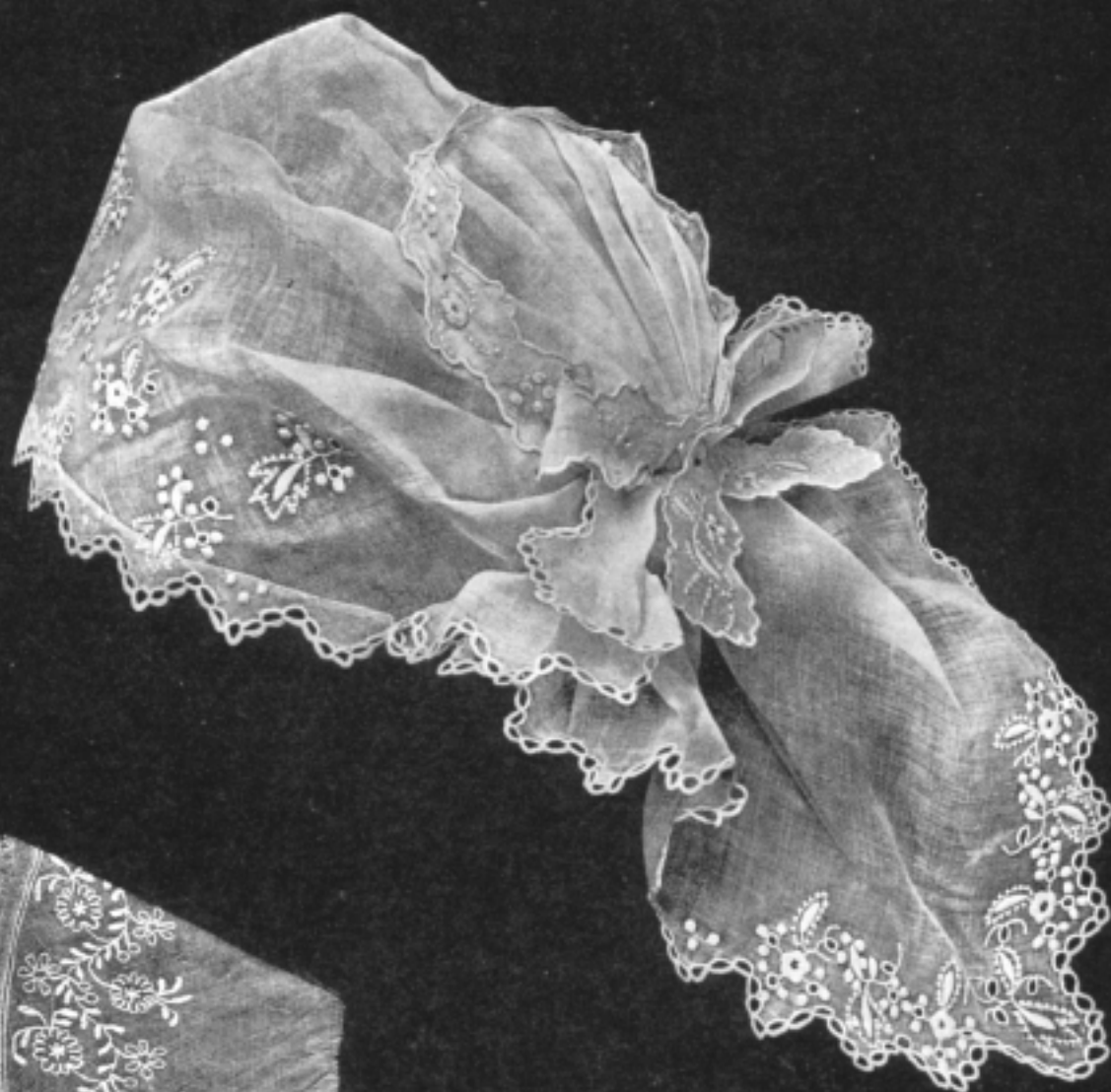
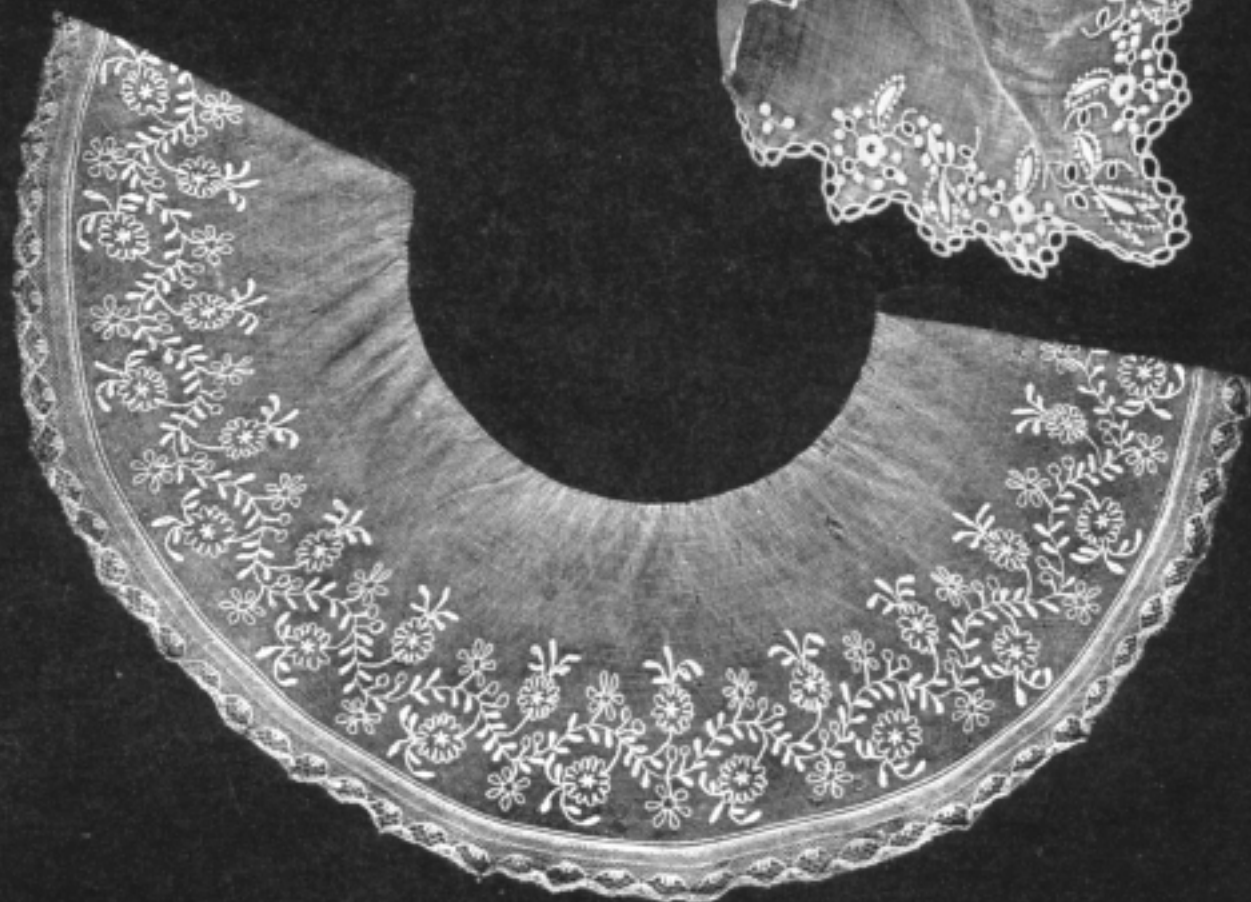

Fig. 336.

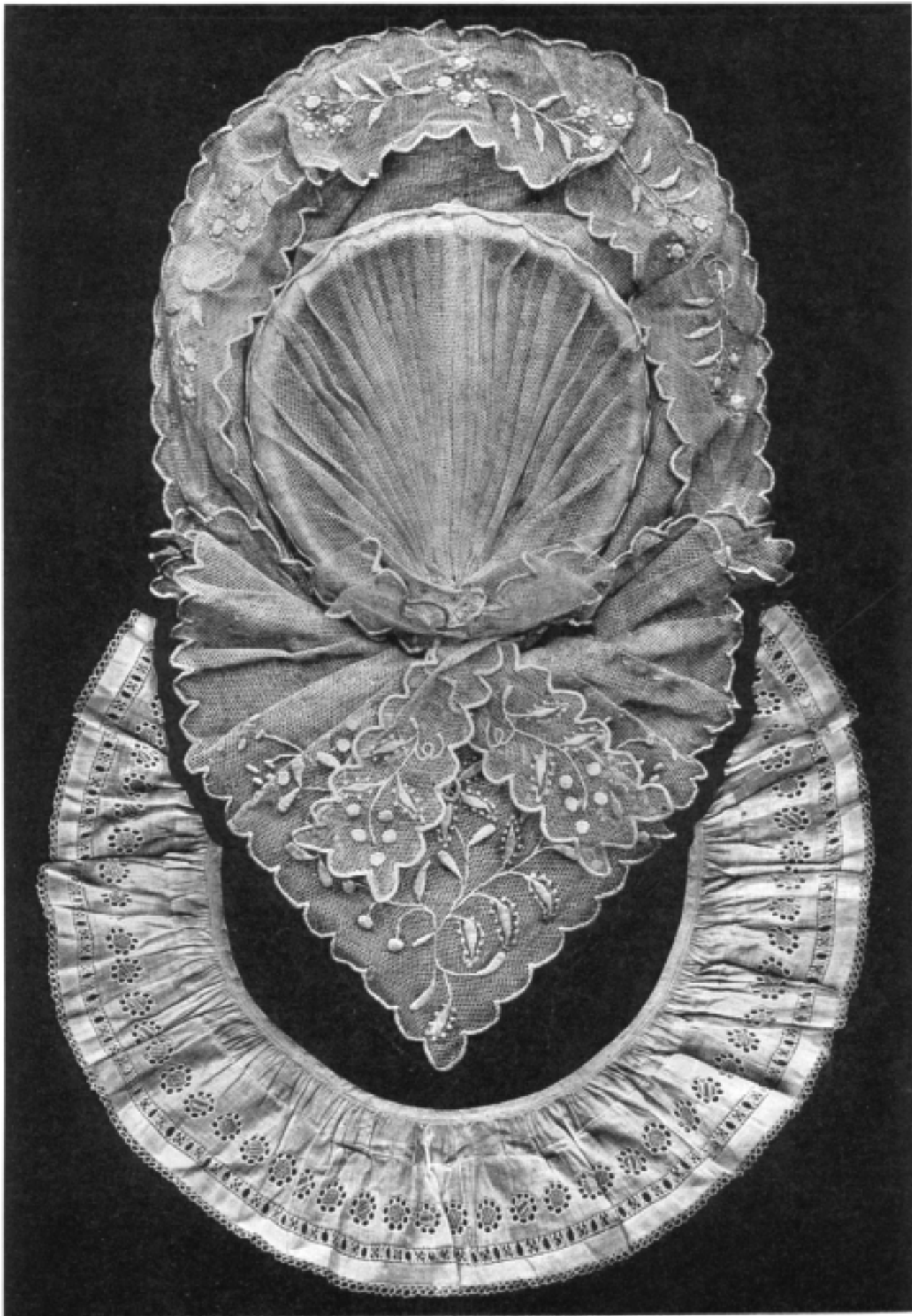

Fig. 337.

Fig. 338.

Fig. 339.

Fig. 340.

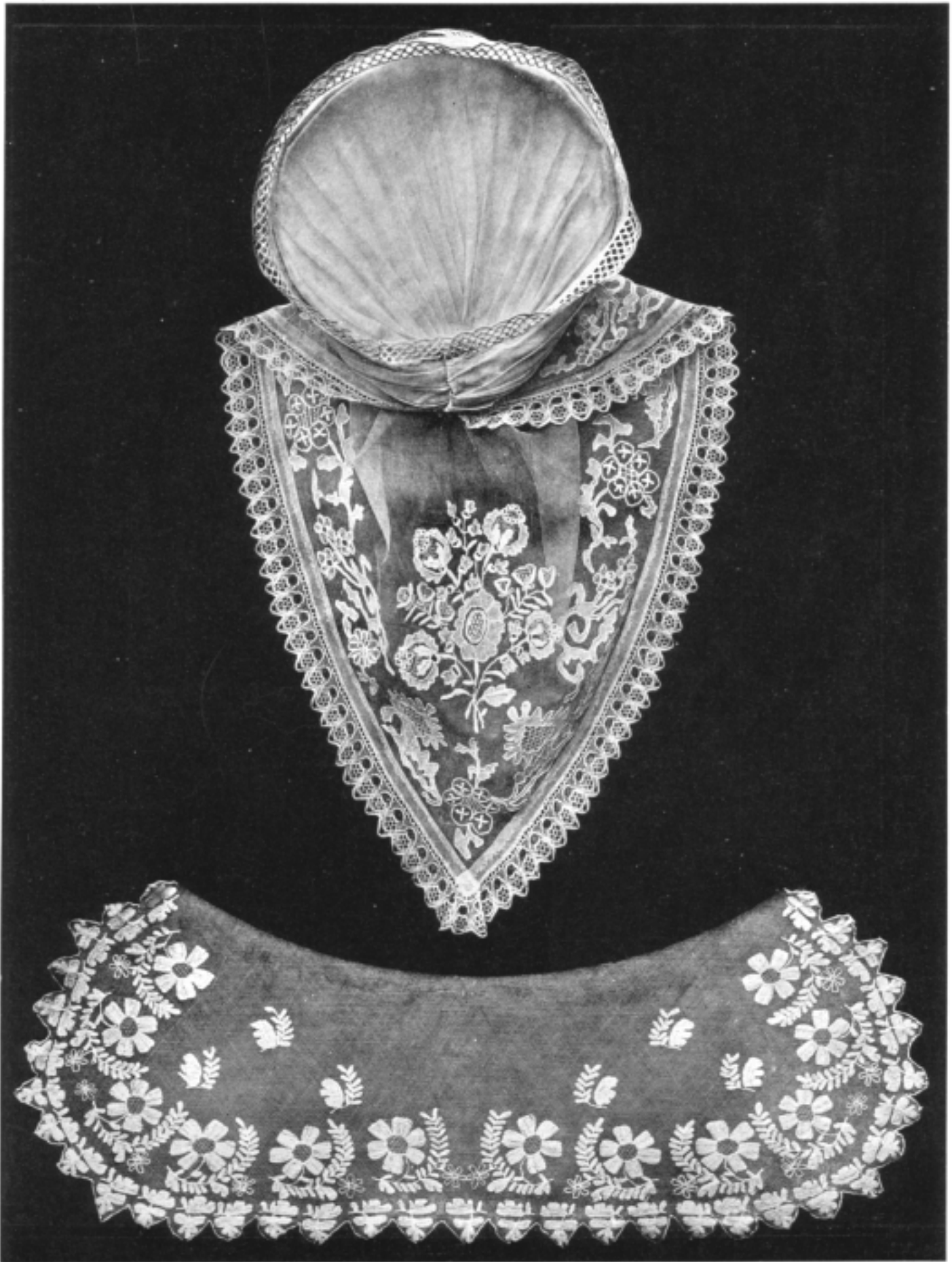

Fig. 341.

Fig. 342.

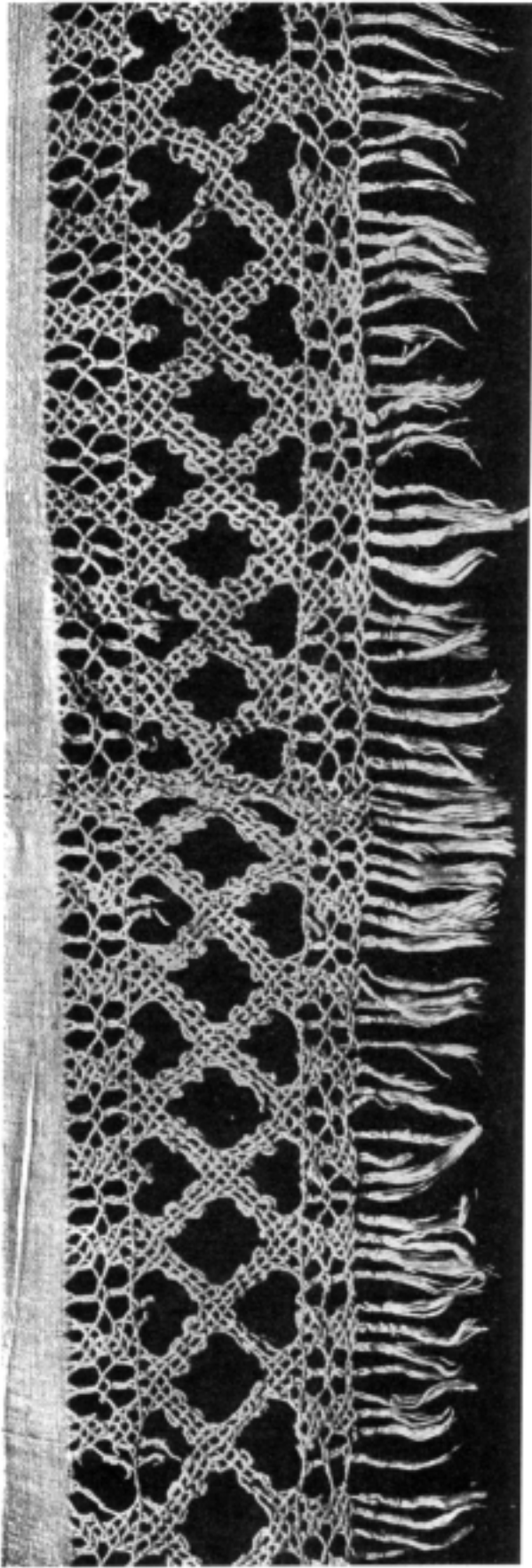

Fig. 345.

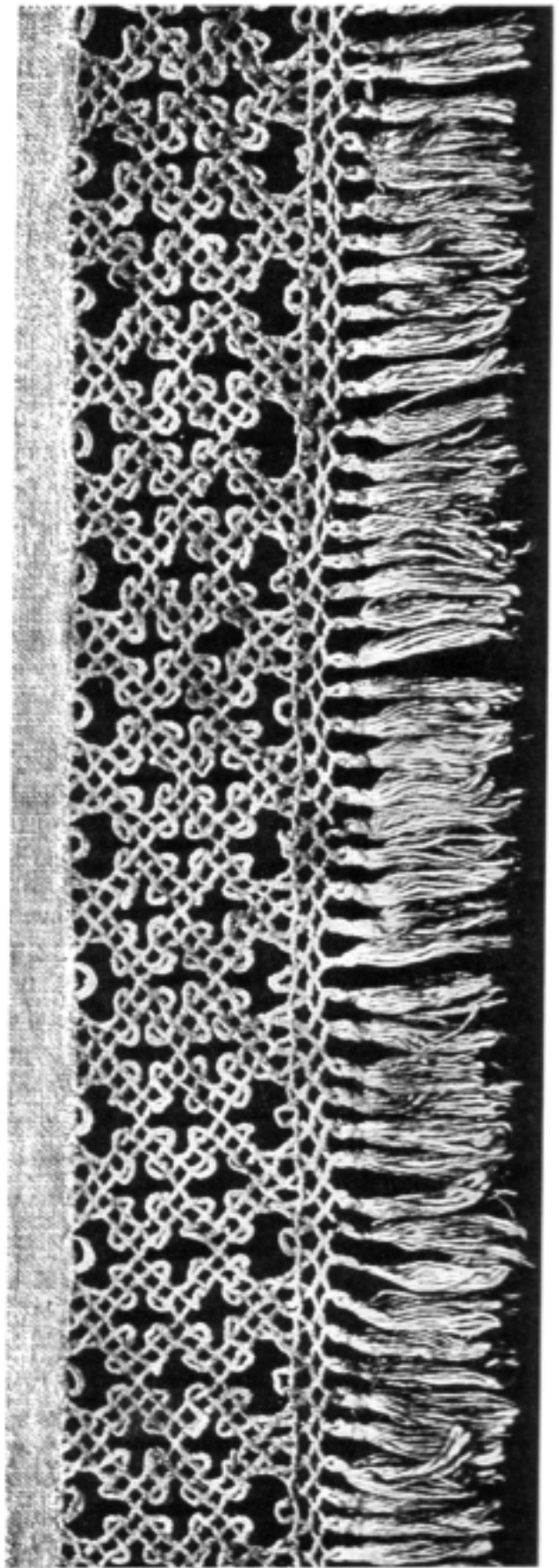

Fig. 346.

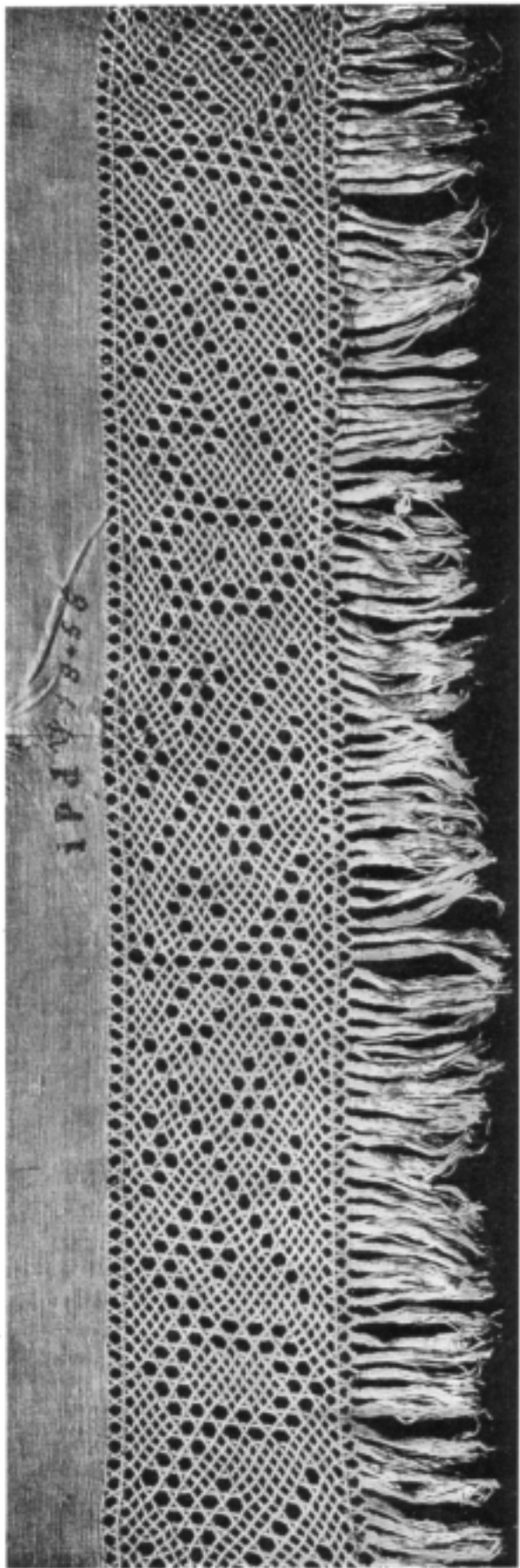

Fig. 343.

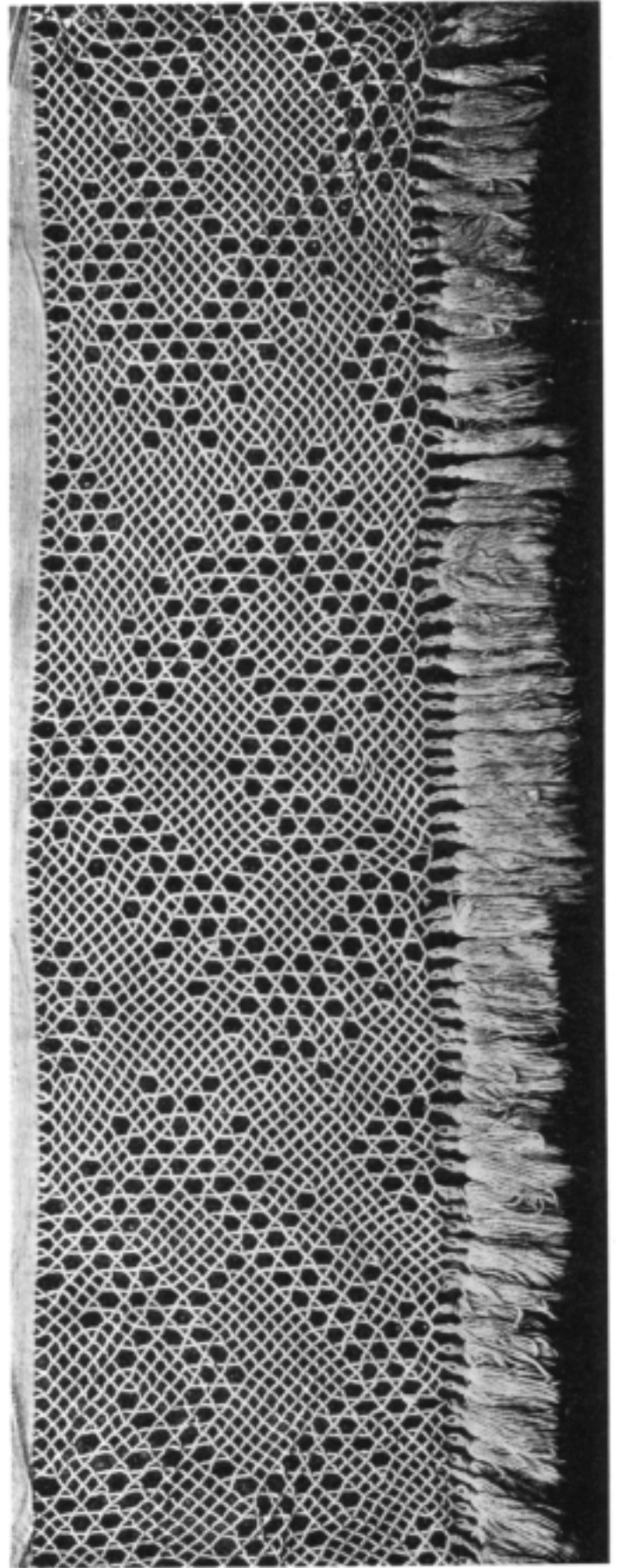

Fig. 344.

Herrestads härad.

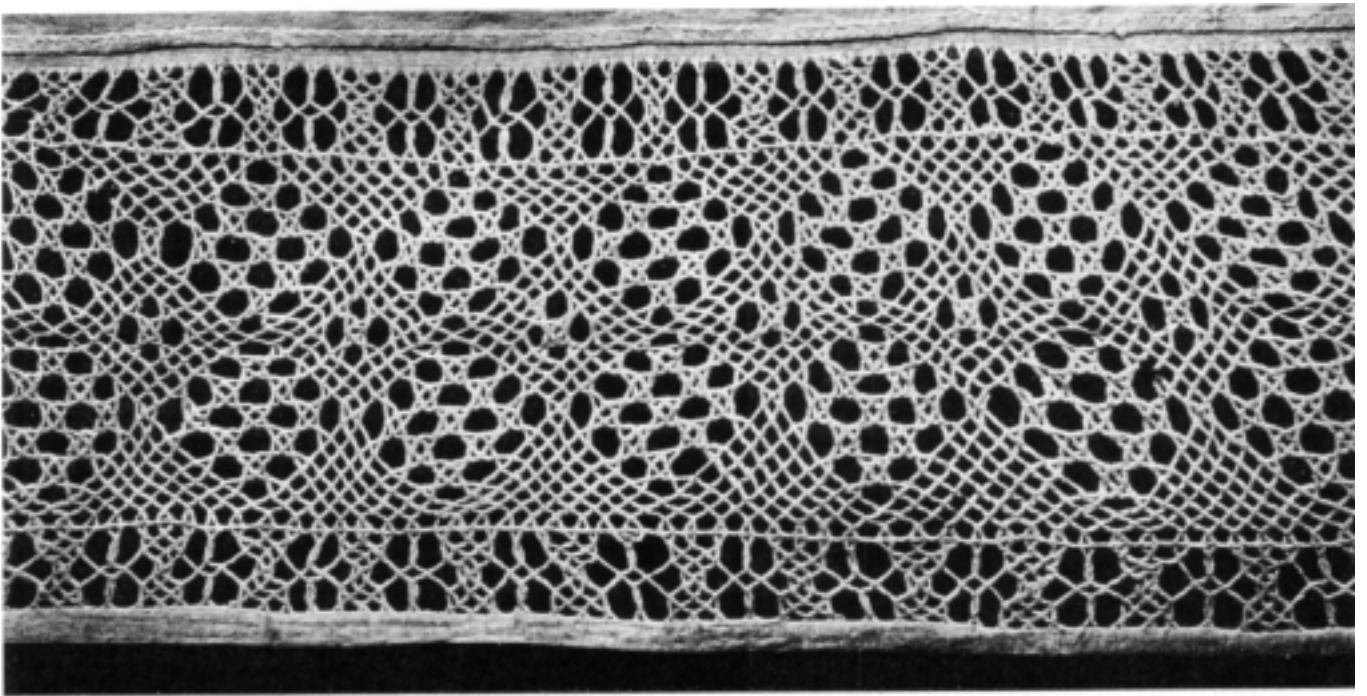

Fig. 347.

Vemmenhögs härad.

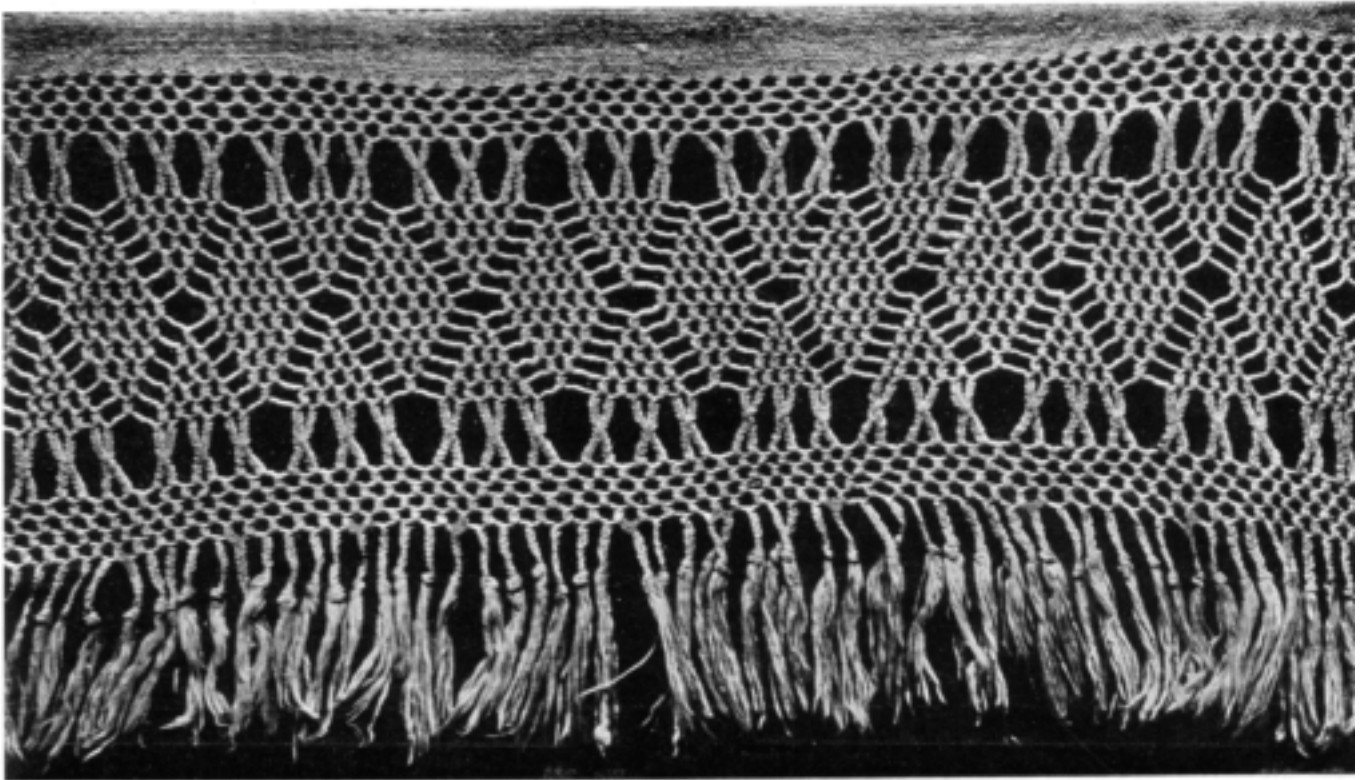

Fig. 348.

Ljunits härad.

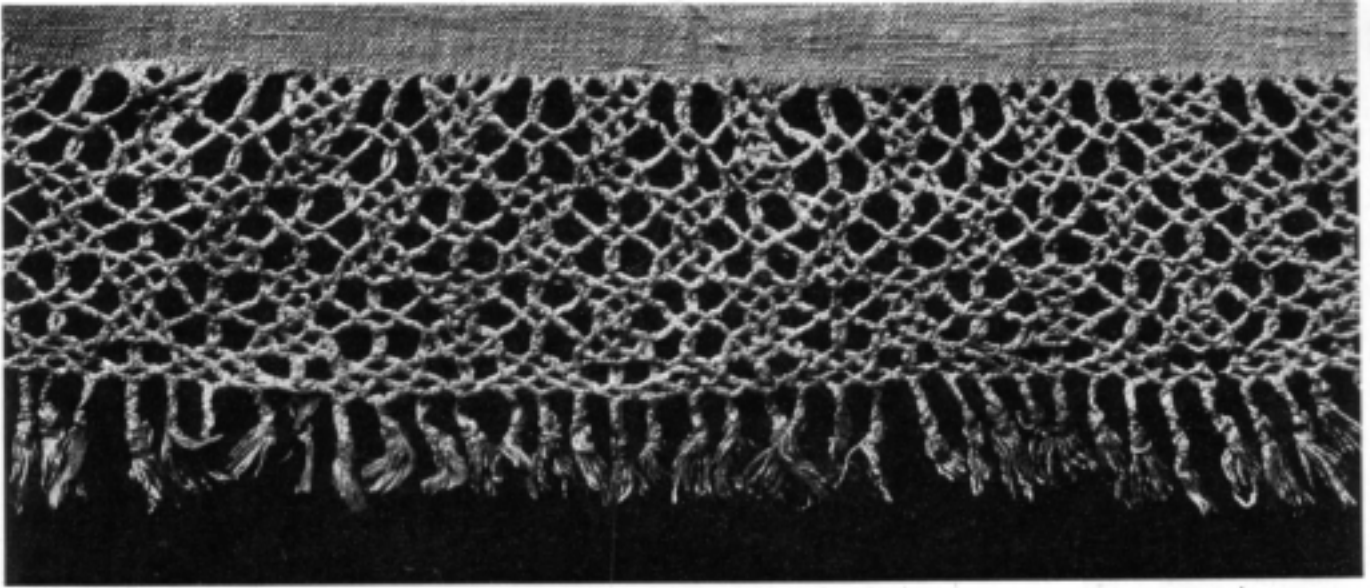

Fig. 349.

Vemmenhögs härad.

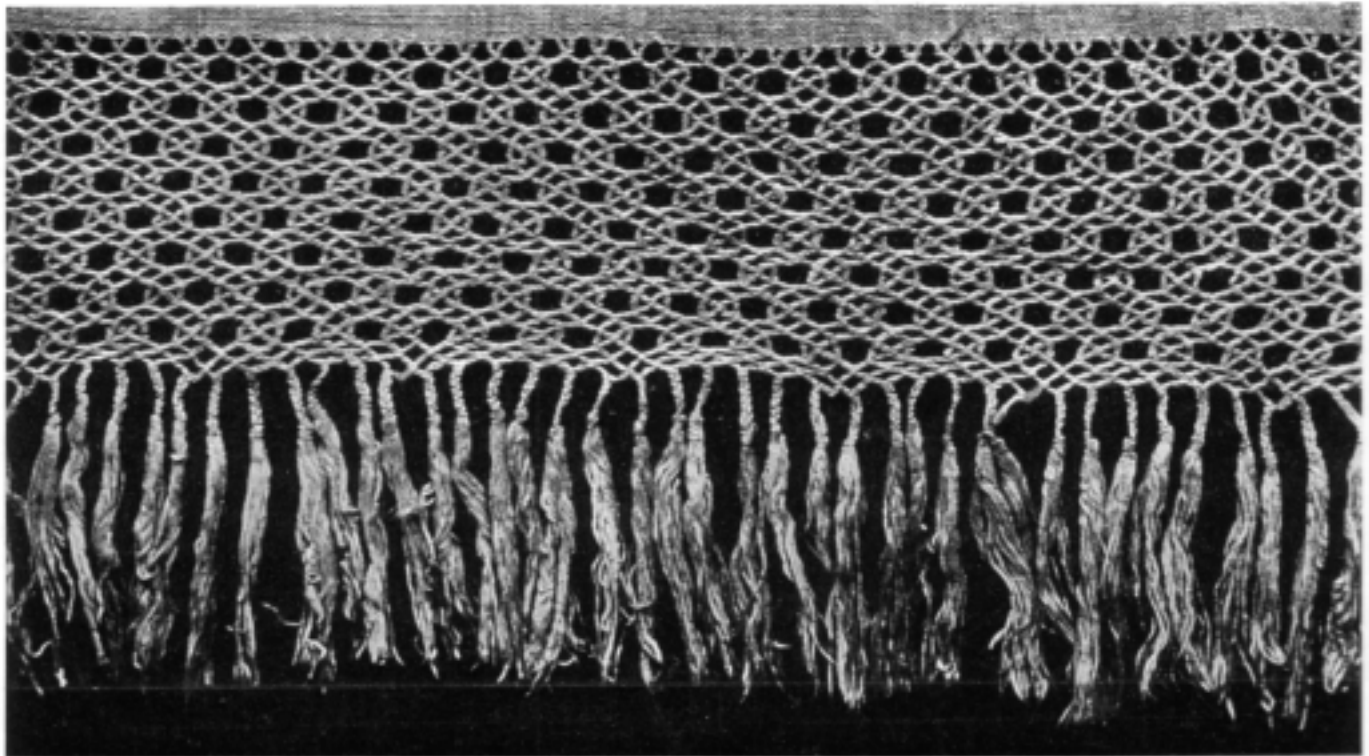

Fig. 350.

Onsjö härad.

Fig. 351.

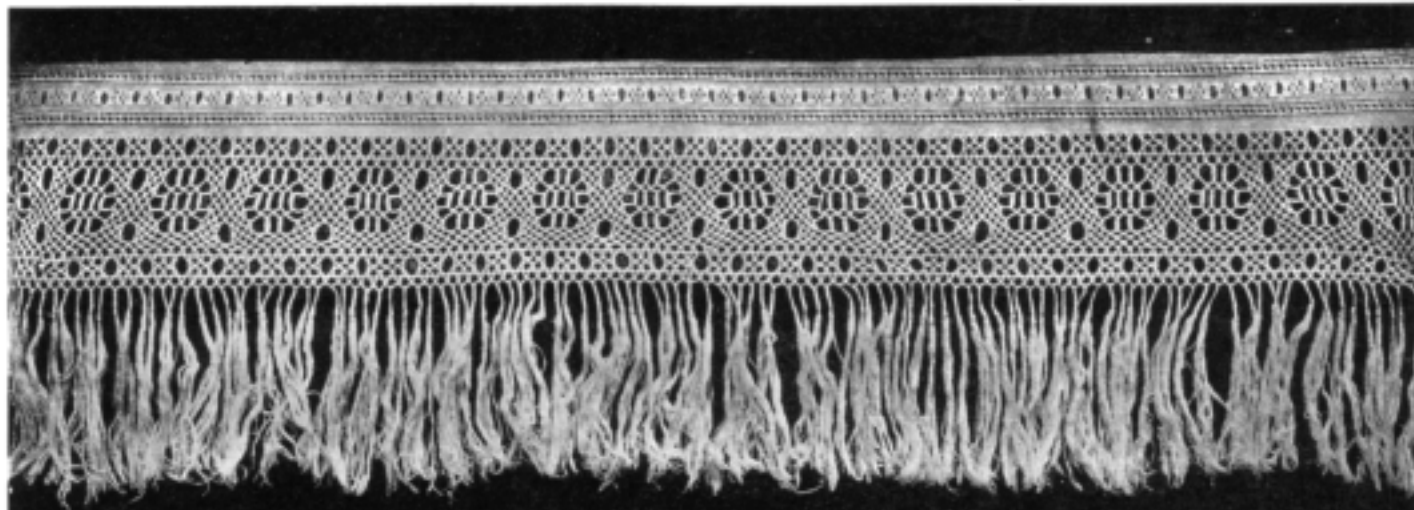
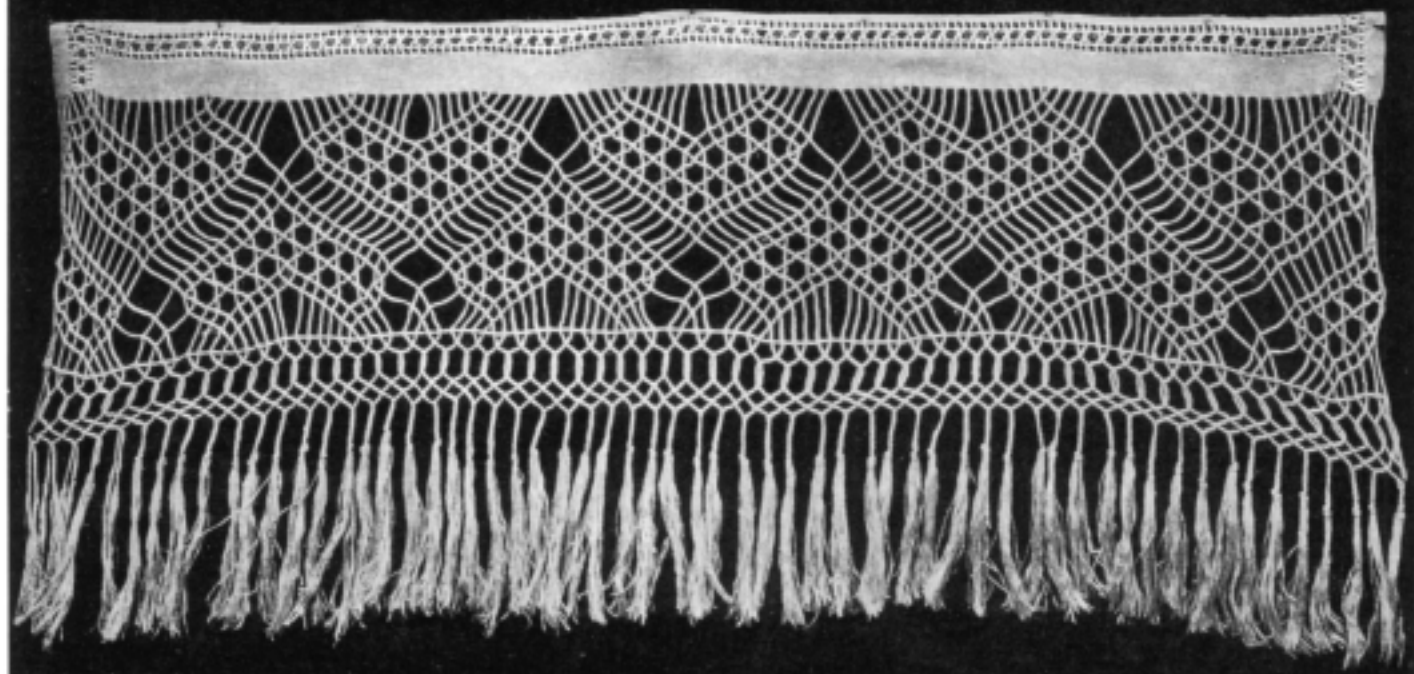

Fig. 352.

Fig. 353.

Bara härad.

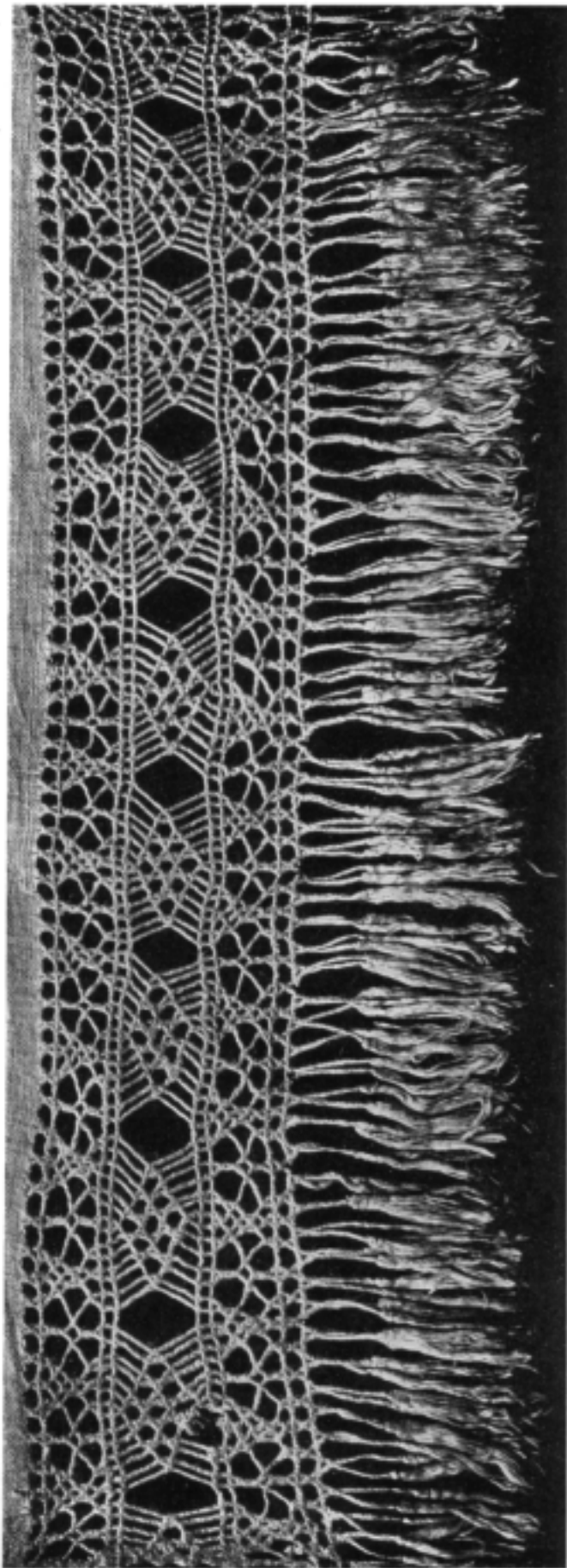

Fig. 354.

Onsjö härad.

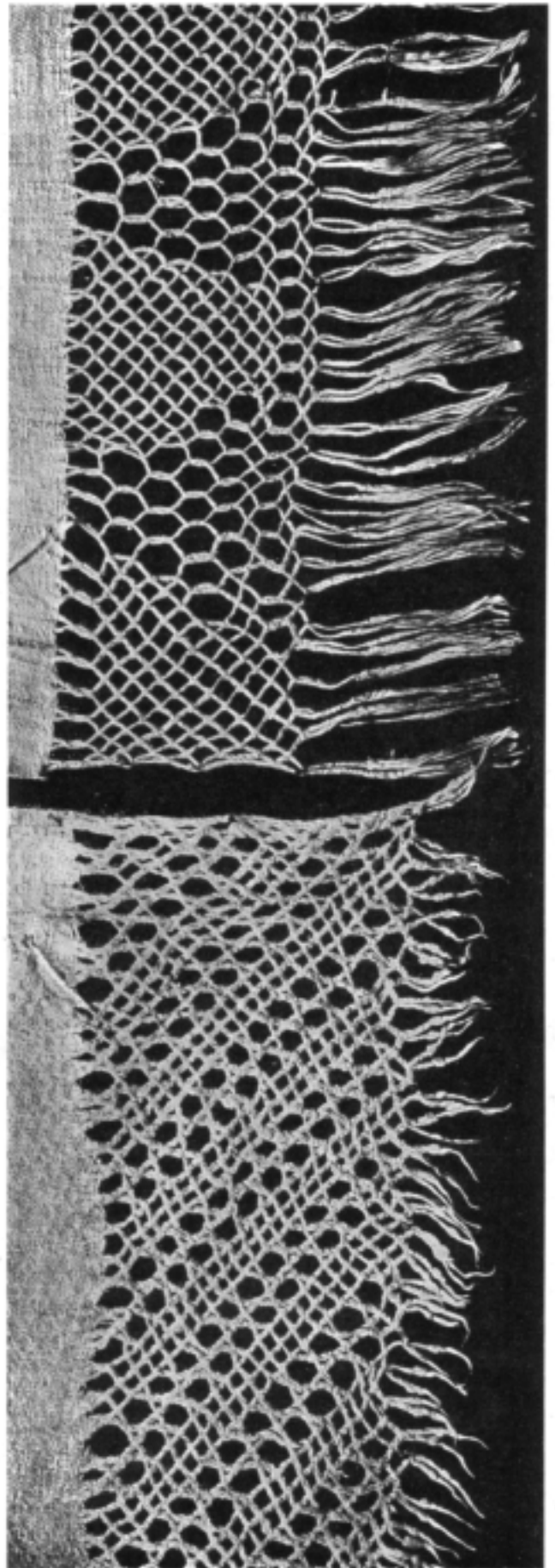

Fig. 355.

Fig. 356.

Rönnebergs härad.

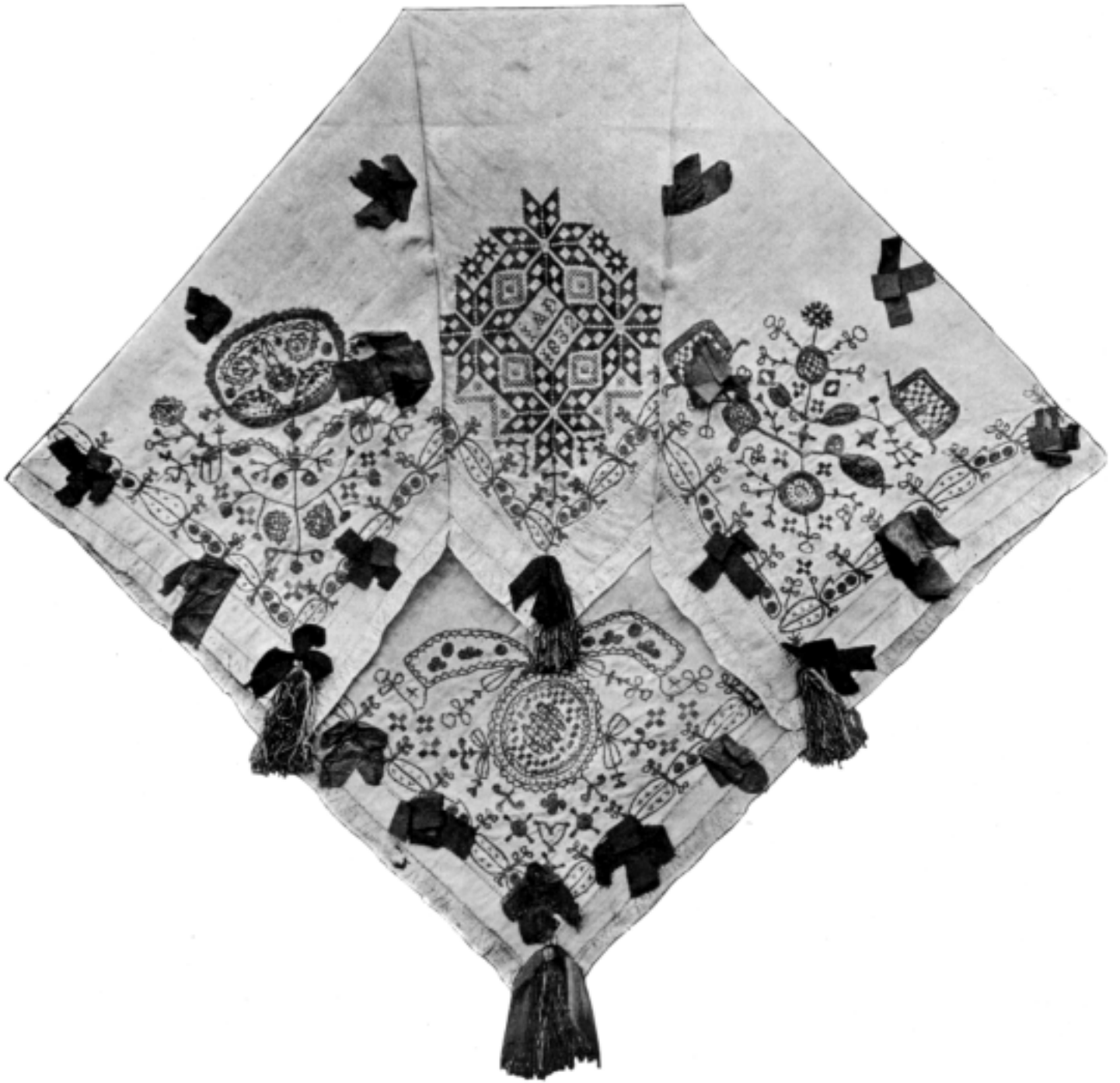

Fig. 357.

Herrestad härad.

Text till bilderna.

Fig. 274. Skördedräkt.

Denna dräkt är gjord af groft och tungt hemväfdt linne och är ett mellanting af klädning och "särk" — det skånska allmogenamnet på lintyg. Dessa plagg användes länge af skånekvinnorna om somrarna, då de voro ute och höstade eller bunde säd. I de södra häraderna brukade dessa dräkter ofta utsmyckas med hälsömsbårder och om lifvet bands ett långt rödt, mönsterväfdt band. På hufvudet hade man antingen en rutig bomullshalsduk, knuten i nacken, eller den röda "locken", som var en hög, rund hårklädsel, lindad med röda ylleband. Den här afbildade skördedräkten har bårder i "udskärssöm" på ömse sidor om sprundet. Kragen, som dock ej är den ursprungliga, har bårder i stoppsöm med mönster i kruckerutor, af hvilka hvarannan är sydd med grått garn. Detta brukas ganska ofta för att ge mera relief åt mönsterna. Ärmarna, hvars rynkningar äro fint utsydda, ha vid handlederna en smal hälsömsbård i stoppsöm. De kantas af en ganska grof linnespets, med mönster i bladstjärnor och genombrutna rutor afdelade med små håliga skack. Denna spets tillhör spetsarnas grupp men är en af de enklare bland dem och troligen knypplad under en tid af förfall och af en mindre skicklig arbeterska. Udskrämsömnaden på denna dräkt är jämförelsevis enkel med glest satta rutor, men dessa inramas af fina ornament i snärjsöm, hvaremot inga plattsömsfigurer förekomma, hvilket annars är så vanligt tillsammans med udskrämsömmen. Man gör ofta den iakttagelsen, att Ljunitskvinnorna med förkärlek ha sytt den mödosamma snärjsömmen.

Skördedräkten är med rödt garn märkt BND.

Ägare: *Elna Persson, Snårestad socken, Ljunits härad*, som ärft den af sin mor men ej vet hur gammal den är, eller hvem som sytt den.

Fig. 275. Spets på skjortkrage.

Denna spets är ett vackert prof på den skånska knyppekunst, hvilken sedan gamla tider fortlever nere i Herrestads härad och har använts för att utsmycka brudgumsskjortornas kragar och ärmar samt brudklutens breda band och ofta äfven återfinnes på hvita brudförkläden. Den här afbildade spetsen kantar just den stora kragen på en rikt utsydd brudgumsskjorta. Mönstret framställer en "tulipanaros", sammansatt af fyra genombrutna tulipaner, hvilka helt utfylla en ruta, bildad genom skack med små stjärnor, som mötas i trekanten. Inuti det mellanrum de bilda ses en half bladstjärna. På hvardera sidan om tulipanarosen är insatt ett hjärta. Spetsen avslutas med en sexhålstagg. I sin helhet är denna spets med sitt rika och vackert avvägda mönster utmärkt väl arbetad och torde förskrifva sig från den tidpunkt, då spetsknypplingen stod på sin höjdpunkt. Inom denna konstslöjd liksom inom all annan har det nämligen funnits tider af särskildt rik alstring och tider af förfall, och man ser ganska tydliga spår af dessa växlingar på olika tiders spetsar. Den spets hvarom här är fråga torde förskrifva sig från slutet af 1700- eller början af 1800-talet. Något bestämdt årtal kan man dock ej åsätta den, då den skjorta den tillhör ej är märkt.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara härad*, som på 1880-talet köpt brudgumsskjortan i närheten af *Ystad* i *Herrestads-* eller *Ljunits härad*, i en gård, som tillhörde Marsvinsholms gods. Att numera afgöra, till hvilket härad den egentligen hör, är omöjligt, då man på början af 1880-talet ej mycket intresserade sig för de köpta slöjdalstrens ursprung och historia, och sedan dess har både godset och dess underlydande gårdar redan flera gånger skiftat ägare.

Fig. 276. Udskårruta.

I all sin enkelhet är denna lilla udskårruta ganska dekorativ. Den utgör det ena af de fyra hörnen på en helt liten förningsduk med ett mönster kalladt "rosenrutan". De öfriga hörnen äro sydda med andra ornament i stjärnor och kors, allt inramadt af ljusgullsränder. Det hela är sydt på ovanligt groft linne och visar, att man ville med konstsohm pryda äfven de af enklaste materiell förfärdigade husgerådssakerna och göra dem till en fröjd för ögat. Den tid, som offrades härpå, och de många stygn, som måste sys, räknade man ej.

Ägare: *Kerstin Andersson, Lilla Bedinge socken, Wemmenhögs härad*, som ärfit duken af sin mor *Karna Andersson från Västra Wemmenhög*; hon har sytt den i sitt hem där.

Fig. 277. Skjorta.

Midtelrutan på denna skjorta är sydd i typisk udskårssöm. Det ståtliga rutkorset eller, som det också kallas, riddarkorset är utsmyckadt med plattsömnader i bladstjärnemönster. Bårderna, som kantas af ljusgullsränder, ha genombrutna mönster af rutkors och "rutor med hakar", afskilda från hvarandra genom plattsömsornament. Själva midtelrutan är 10×10 cm. och de omgifvande bårderna 4 cm. breda. Dessa mått kunna anses ganska typiska, ehuru de naturligtvis något växla på de olika skjortorna. Kragen är synnerligt enkel, endast utsydd genom en ljusgullsränd. Den kantas däremot med en bred, utomordentligt väl gjord och med mönster rikt smyckad spets, som bär tydlig prägel af att höra hemma i själva "knypplingakroken", där kvinnorna af ålder besuttit de tre hufvuddygder, utan hvilka ingen någonsin kan bli en knypplerska, som något duger till. "Trägen, kvick i hufvudet och enhärdig" måste den vara, som skall kunna komma att göra spetsar, som det är något bevändt med, och helst skall hon börja knyppla, när hon har fyllt 8 år, som jag fick göra", säger mor Anna Gudmundsdotter, född i Stora Köpinge 1844, som ännu vid öfver 75 års ålder knypplar alla de verkliga skånespetsarnas mest invecklade mönster med ibland ett par hundra knyppelpinnar på sitt "skrin". Spetsen på denna skjortkrage har idel motiv af hjärtan — "skack med små hjärtan", "kruckehjärtan" mellan skacken och t. o. m. ett litet enkelt kruckehjärta i "sexhälstaggen". Ärmarna ha bårder i udskåret och plattsöm och en tunn och enkel, vanlig knypplad spets.

Skjortan är endast märkt med ett H i korsstygn.

Ägare: *Håkan Persson, Fårarp, St. Köpinge socken, Herrestads härad*. Han har ärfit skjortan från sitt föräldrahem i Svenstorp, och den är sydd i *Fårarp* af systrarna *Sara* och *Gertrud Persson*.

Fig. 278. Skjorta.

Här möter oss åter en klar och rik udskårssöm med utfyllningar af ornament i snärjsöm. Hela skjortbröstat har genombrutna mönster af uteslutande riddarkors. Det stora korset i midten är vackrast utsydd och verkar tillsammans med bårderna mycket stilfullt. Spetsarna på krage och ärmarna äro här af den vanliga, enkla typen. De på kragen ha mönster af större och mindre rutor och de på ärmarna S-formade, liggande ornament.

Skjortan är märkt med ett H i korsstygn.

Ägare: *Bengta Andersson, Kabusa, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Hon har ärfit den efter sin far, och hennes mor *Karna Persdotter* i *Kabusa* har sytt den.

Fig. 279—280. Skjorta och detalj af skjortkrage.

Äfven denna skjorta är sydd i udskårssöm. Mönstret är mycket dekorativt med den stora riddarstjärnan midt på skjortbröstat och de inramade bårderna med riddarkors och dubbelhjärtan. Enkla plattsömsbroderier utfylla mönstret kring de genombrutna motiven, och hela broderiet inramas af en dubbel hålsömsrand. Hela skjortan är synnerligt väl sydd med en mängd trädräta stickningar, där stygnen ligga som små jämna pärlränder. Rynkningarna vid hals och ärmarna äro vackert utsydda med taggmönster, och på ärmlinjingarna ses en hålsömsrand i stoppsöm med femhåls-mönster. Härutanför sitter en tämligen gles knypplad spets af vanlig sort med motiv af rutor och rutkors. Troligen har äfven kragen ursprungligen haft denna spets, som är ganska typisk för de knypplingar, som förr en gång gjorts öfver hela Skåne men numera kommit ur bruk. Den är nu tyvärr ersatt med en väfd bomullsspets. Kragens stjärnmönster är regelbundet och vackert utfördt. De ge-

nombrotna åttabladsstjärnorna inramas af plattsömsornament och bilda en bård midt öfver kragen. Denna mittelbård omgifves af smalare bårder, sydda med små riddarstjärnor och timmaglas i snärjsöm, som på båda sidor kantas af en ljusgullsrand. Dessa stora skjortkragar äro i allmänhet omkring 14 cm. höga och 44 cm. långa.

Skjortan är märkt H. I. K. S. 1842.

Ägare: *Amelie Thott, Ystad, Herrestads härad*. Hennes mor *Hillevid Thott* har köpt skjortan på sin fars gods *Charlottenlund, Snårestads socken, Ljunits härad*, af hvem är dock numera ej känt.

Fig. 281. Skjorta.

Samma art af riddarstjärnor som på fig. 279 återkommer här men annorlunda utsmyckad och inramad. Skjortans mittelruta är enklare utsydd med glesare mönster, och i stället för plattsömnad förekomma här snärjsömsränder. Rutan inramas endast af en ljusgullsrand. Skjortkragen har ett bårdparti i stoppsöm med ett bredare mönster af dubbelhjärtan och riddarstjärnor skilda från hvarandra genom femhålskack. De smala bårder, som kanta den breda bården, ha mönster i små skack och halva riddarstjärnor. Den vackra skånska spets, som avslutar kragen, har ett dekorativt mönster, genom sjuhålskack indeladt i trekantiga rutor, i hvilka äro insatta tre riddarstjärnor. Spetsen har en kantudd med sexhålstagg. Den är af en helt annan typ än den enkla rutspets, som kantar ärmarna och som snarare tillhör de knypplade spetsarnas allmänna klass. Utan att äga något större mönsterintresse har den dock en gedigen prägel.

Ägare: *Ingrid Nilsson, Svinarp, Esarps socken, Bara härad*. Hennes man, *Jacob Nilsson*, från *Bromma socken, Herrestads härad*, har af sina föräldrar *Nils Olsson* och *Boel Jacobsdotter* ärfvt skjortan, som varit hans morfars, *Jacob Salomonsson* i *Bromma*, brudgumsskjorta. Den är sydd af hans hustru *Kerstin Mårtensdotter* i *Bromma*, som omtalas för sin skicklighet i mönsterrik hälsömnad. En mängd utmärkta arbeten af henne bevaras i släkten.

Fig. 282. Skjorta.

Midtemotivet på denna skjorta, den stora riddarstjärnan, är här sydd i två olika mönster af udskårssöm. Hvertannat stjärnblad har en enkel randad syning och hvertannat är sydt med de rosen-motiv, som äro typiska för *Herrestads udskårssöm* och som så väsentligt bidraga att praktfullt prägla den. Midt i riddarstjärnan ses ett stilfullt formadt kors i udskåret, omgifvet af fyra plattsömsrosor. Kring den stora stjärnan äro insatta olika formade rutor, inramade med plattsömsränder. Den bård, som kantar mittelrutan och följer skjortans sprund upp till kragen, är sammansatt af riddarkors, trekantiga skack och rutor i udskåret, omgifna af plattsömsornament. Hela detta mönster är synnerligt väl hopsatt och utfördt. Påfallande är, att på denna brudgumsskjorta intet enda hjärtmönster förekommer.

Skjortan är märkt P. P. S. under krona och A N O 1846.

Af denna liksom flera andra skortor ses, att sömnadskonsten inom *Malmöhus län* stod i högsta blomstring ännu på slutet af 1840-talet. Dekadansperioden inom såväl sömnad som spetsknyppling började ej inträda så tidigt som på väfnadernas område.

Ägare: *Elna Persson, Bjerresjö socken, Herrestads härad*.

Fig. 283. Skjortkrage.

Den breda bården på denna krage är hopsatt af bladstjärnor och riddarstjärnor i plattsöm. Mellan stjärnorna och inuti riddarstjärnorna äro sydda små fina rutmotiv i snärjsöm. Smala bårder, sammansatta af en snärjsömsrand, en rutrand i plattsöm och åter två snärjsömsränder, löpa på båda sidor om stjärnbården. Kragen har en kantspets af ganska grof tråd med mönster af femhålskack och halva bladstjärnor. Dess udd består af riddarspormönstret. Skjortan, till hvilken denna krage hör, har ett mönster i udskårssöm, hvilket vi af utrymmeskäl måst utelämna. Detsamma gäller de skjortor, som tillhöra kragarna fig. 284, 285 och 286. Alla hade de förtjänt att bli afbildade, men då vi tyvärr ej förfoga öfver ett oinskränkt antal sidor till vår bok, måste en utgallring bland mönstren ske.

Ägare: *Elna Nilsson, Köpingebro, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Hon har i sin gamla gård oändliga skatter af hvitsömnader och väfnader i rödlakan och krabbasnår, som hon ärfvt från sina och sin mans föräldrar. Hvem som arbetat dem, vet hon för det mesta intet om.

Fig. 284. Skjortkrage.

Både spets och stoppsöm ge denna krage en helt annan karaktär än den föregående, och dock stamma de från samma håll. Stoppsömsmönstret är rikt och utmärkt väl arbetat i vit och mörkgrå tråd. Mönstret består af skack med hjärtan, tulipaner och trissahjärtan. Spetsen är utomordentligt väl knypplad af finaste linnetråd med en bred bård, som in i detalj har samma mönster som hålsömmen. Utanför denna bård följer en smalare med mönster af skack med hål och halfva trissarutor och slutligen en helt smal enhålstagg. Denna spets är i sitt slag fulländadt vacker och väl gjord. När man betänker, att den hufvudsakligen är sammansatt och arbetad med endast den hålsömmade bården till mönster, får man ett intryck af, att den slöjdande kvinnan liksom skämtat med svårigheterna och haft ett särskildt nöje af att göra sin spets så invecklad som möjligt.

Ägare: *Håkan Persson, Fårarp, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Han har fått den i arf från fädernehemmet, och den har tillhört hans far och farfar, men hvem som en gång i tiden utfört detta fulländadt vackra arbete, tilltror han sig ej att säga. Han vet blott, att förr i världen sades det om alla kvinnor i dessa trakter, att de voro duktiga i att sy och knyppla.

Fig. 285. Skjortkrage.

Äfven på denna krage följa mönsterna på stoppsömmen och de på den knypplade spetsen alldeles samma motiv. De äro indelade i trekantiga rutor, bildade genom breda skack med riddarkors. I hvarannan ruta är insatt ett trissahjärta och i hvarannan tre tulipaner i klunga. Stoppsömmen är här, som så ofta i Herrestad, sydd i hvitt och grått. Spetsen har en ganska bred uddspets med hålränder, hjärtan och trehålstagg.

Ägare: *Nils Nilsson, Köpingsbro, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Han har ärfvt den skjorta, som kragen tillhör, af sin far *Nils Nils i Köpingsbro, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*; hvem, som sytt den, vet han ej.

Fig. 286. Skjortkrage.

Den grå och hvita stoppsömmen har ett mycket regelbundet indelat mönster, där skacken äro brutna på midten och därigenom bilda fyrkantiga rutor i stället för de mera vanliga trekantiga. I hvarje sådan ruta ses en stor bladstjärna och i de trekantigt formade fälten mellan skacken dubbla kruckehjärtan. På kragens kantspets åter finnas halfva bladstjärnor och femhållsskack. Spetsen avslutas af en tagg med riddarsporrmönster.

Ägare: *Mätta Olsson, Kabusa, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Skjortan har hon ärfvt från sitt fädernehem i Kabusa, och den har varit hennes fars, Anders Anderssons brudgumsskjorta.

Fig. 287. Lif till skördedräkt.

Lifvets bårder äro sydda med riddarkors af två olika typer, hvartannat bredt och kraftigt med dubbelradig udskårssöm, hvartannat smalt och smäckert med rosenfyllnad. Kontrasterna hos de båda korsen kläda hvarandra. Korsbårderna inramas af lyshålsränder. Kragen, som ej längre är den ursprungliga, har framtill bårder i grå och vit stoppsöm med mönster af brutna skack med kors, tulipanakors och femstjärnor.

Skördedräkten är märkt B. K. D. 1841.

Ägare: *Ingrid Nilsson, Svinarp, Esarps socken, Bara härad*. Hennes man, *Jacob Nilsson*, från *Bromma socken i Herrestads härad*, har ärfvt denna sömnad från sitt fädernehem, och hans mormor, *Kerstin Mårtensdotter i Bromma*, har sytt detta arbete jämte många andra, som nu finnas på Svinarpsgården, hans hustrus moderne-gård.

Fig. 288. Förningsduk.

Här möter oss en udskårssöm, typisk för Herrestad. Den är klar och kraftig i mönster och sydd på Herrestads fasta, groftrådiga lärft. Mönsterna äro växlande och rika; så gott som alla Herrestads udskårsmönster förekomma på denna duk. Riddarstjärnan, bladstjärnan, dubbelhjärtan, hjärtan i klunga, riddarkorset, rutkorset, rosenkorset, dubbla tulipaner, alla finnas de här. Alla tomma ytor mellan och inuti udskårsmönsterna äro fyllda

med plattsömnad, hvilket ger en vacker relief. Dukens spets är ej så förstklassig som dess broderi. Den är av den allmänna typen, som saknar Ystadsspetsarnas fasthet och dekorativa mönstergifning.

Ägare: *Ingrid Nilsson, Svinarp, Esarps socken, Bara härad.* Hennes man har ärfvt duken af sin mor, *Boel Jacobsdotter, Bromma socken, Herrestads härad,* och hennes mor, *Kerstin Mårtensdotter i Bromma,* har sytt den och på sitt bröllop begagnat den som ett i trekant hopviket förkläde, vartill dessa numera så kallade *förningsdukar* i äldre tider brukades. De voro då rikt besatta med brokiga sidenrosetter.

Fig. 289—290. Förningsduk.

Denna med udskårssöm och plattsöm utomordentligt rikt utsydd duk är äfven ett prof på ganska ovanlig och personlig mönsterindelning. Det vanligaste på dessa dukar är, att de fyra stora hörnrutorna ha hvar sitt särskilda mönster, medan dukens bårder däremot äro sydda med ett fortlöpande mönster. På denna duk åter äro två och två af hörnen och två och två af sidobårderna hvarandra lika. På såväl rutor som bårder är det bladstjärnemotivet, som jämt går igen i olika former. På de två snedt emot hvarandra sittande hörnrutorna återkommer i midten 16-bladsstjärnan i plattsöm, omgifven af rutor och ornament i dels platt- dels udskårssöm. Rutan inramas på de två sidorna af en bård med ett fortlöpande taggmönster i udskårssöm med stjärn- och halfrutsornament i plattsöm inuti taggarna. Denna bård kantas af ljusgullsränder och halfva bladstjärnor. De båda andra snedt emot hvarandra sittande hörnrutorna ha mönsterna uppdelade i fyra mindre rutor med bladstjärnor i plattsöm i de två och fyrkanter i udskårssöm i de två samt med dylika små fyrkanter och platsömsornament rundt omkring. Rutan inramas på två sidor af en bård med dubbelhjärtan i plattsöm och liggande S-ornament i udskårssöm, kantade af ljusgullsränder och halfva bladstjärnor. Dukens kringlöpande bårder äro med olikformade skack indelade i smärre fält, hvilka äro fyllda med bladstjärnor i plattsöm och med en mängd större och mindre rutor af olika slag, sydda i udskårssöm. I de två hörnen sitta små rutor med bladstjärnor i plattsöm och i de två rutor med ett fint ornament i udskårssöm och plattsöm. När man bit för bit följer sömnaden på denna lilla praktduk och ser, hur väl de växlande mönsterna blifvit sammansatta, måste man beundra ej blott skickligheten hos den hand, som här ledt nålen, utan än mer den instinktiva säkerhet, som hopfogat ornamentmotiven till en så dekorativ helhet. Hos sena efterkommande till den, som en gång sytt denna bröllopsgåfva, väcker den än i dag glädje, och Bengta Svensson säger med stolthet: "Aldrig ser jag hos någon en vackrare duk än min, och en verklig stjärnduk är den i mitt tycke". Hon, som blott till egen glädje och till sitt ringa hems utsmyckning en gång sytt den, har säkert ej anat under sina tysta, trägna arbetstimmar, att denna duk skulle under århundraden bli en skatt för kommande släkten och hålla hennes minne lefvande i kärlek och stolthet äfven sedan hennes namn var glömt. Duken kantas af en ganska gles, knypplad spets med fyra- och nihålsrutor.

Ägare: *Bengta Svensson, Öja socken, Herrestads härad.* Hon har för fyrtio år sedan fått denna duk till skänks af Erik Svensson och Elna Jönsdotter i Öja, hvilka voro hennes fars farbror och moster. Elna Jönsdotter låg, sedan hon blifvit änka, i åtta år till sängs och som hon var barnlös, kom Bengta Svensson till hennes gård för att vårda henne. Innan hon vid 90 års ålder dog, skänkte hon henne till minne det, som hon själf skattade högst af allt hvad hon af lösöre ägde — två hälsömmade dukar, som hon fått i hemgift från sitt hem i Öja, där hennes och hennes mans förfäder alla bott, så länge man mindes tillbaka.

Fig. 291. Klut.

Denna bröllopsklut, som, sedan den begagnades af Elna Nilsson som brud, bevarats oupptagen i den gamla gård, där hon lefvat bland alla sina välvärdade minnen från gamla tider, är typisk för Sydsåskåne. Samma form har begagnats både i Ljunits och Herrestads härader, så långt tillbaka man känner dessa traktens häradsdräkter, ehuru storleken kan växla, så att de ibland äro ännu större och med ännu bredare vingar än denna. Dessa klutars nedhängande band, de s. k. klutabanden, äro alltid smyckade med konstsoömnader och spetsar. Eftersom klutar alltid gjorts af mycket fint, ej hemväfdt tyg, finner man på dessa band de finaste hälsömnader vi känna från Malmöhus län. Ofta, liksom på denna klut, äro de sydda i grått och hvitt.

Mönstret på denna kluts stoppsömsbård består af brutna skack med hål, åttabladsstjärnor, insatta i sexkantiga rutor och dubbla tulipaner mellan skacken. Den glesa spetsen, som ej är någon synnerligt god exponent för Ystadsspetsarna, har äfven mönster af skack, bladstjärnor och tulpaner. Men det är ej så väl indelat och utfört, som sömnadsmönstret. Uddspetsen är ej heller typisk. Man får det intrycket, att den som gjort detta arbetet, om det varit samma person, varit skickligare i sömnadens än i knypplingens konst.

Ägare: *Elna Nilsson, Köpingsbro, Stora Köpings socken, Herrestads härad*. Det är hennes brudklut, som hon bar, då hon som helt ung "gåradotter" firade bröllop i fädernehemmet i Fårarp med Nils Nilsson i Köpingsbro. Hon är nu 84 år gammal och har aldrig låtit knyta om sin "brudaklut", utan oförändrad bevarat den sedan den stora högtidsdagen. Men hon äger många andra konstrikt sömmade klutar.

Fig. 292. Klutband.

På allra finaste tyg är här sydd en udskärsbård med stora kruckehjärtan och mellan dem insatta småhjärtan. Snärjsömsränder omrama de utbrutna mönsterna. Midtelbården omges af smala bårder i stoppsöm med femhålsrutor och riddarkors. Spetsen tillhör den art af tunna knypplingar, som fordom arbetats öfverallt i Skåne och ej äro typiska för Herrestad eller tillhörde de mönsterrika Ystadspetsarnas klass.

Detta klutband är öfver 28 cm. bredt. — Klutbandens bredd brukar växla mellan omkring 24—28 cm.

Ägare: *Bengta Andersson, Kabusa, Stora Köpings socken, Herrestads härad*. Hon har ärfvt bandet af sin mor *Karna Persson* i Kabusa, men kan ej med säkerhet säga, om det är hon, som sytt det.

Fig. 293. Klutband.

Liksom om klutbanden, fig. 291, äfven de tillhöriga *Elna Nilsson*, kan man om detta band säga, att den stoppsömmade bården såsom väl gjordt arbete vida öfverträffar den knypplade spetsen. Mönsterna på band och spets äro visserligen de samma och på liknande sätt insatta, men under det att sömnaden är utomordentligt fin och visar små välformade mönster, ha dessa på spetsen, som är gles och tunn, alldeles förlorat sina riktiga proportioner. Den sydda bården indelas af fyra ganska breda skack med trissarutor i trekantiga rutor, i vilka äro insatta dels riddarkors, dels trissahjärtan. En ljusgullstrand skiljer den breda midtelbården från den inramande smala bården, som har mönster af fyrhålskack, tulipaner och halfva trissarutor. Ännu en ljusgullstrand omger bården i dess helhet.

Ägare: *Elna Nilsson, Köpingsbro, Stora Köpings socken, Herrestads härad*. Liksom så många andra vackra sömnader har hon också ärfvt denna af sin mor, *Bengta Göransdotter* i Fårarp, *Stora Köpings socken, Herrestads härad*.

Fig. 294. Klutband.

På detta klutband se vi sydt i stoppsöm ett utomordentligt vackert uppdeladt stjärnmönster af annan typ än fig. 293, men liksom detta oklanderligt väl utfördt på ett tyg så fint, att det måste ha varit ett mycket stort arbete bara att räkna och dra ut den breda bårdens alla tunna trådar. Täta enhålskack afdela mönstret i tre hela och två halfva rutor med fyrstjärnmönster, där de hvita riddarstjärnorna äro insatta på en med mönster fint utsydd grå bottenruta. De trekantiga fälten mellan skacken äro hvita med ett grått kruckehjärta på hvarje fält. Den breda bården inramas af en "grenahålsrand", omgifven af dubbla hålsömsränder. På bandets kortsida finns en vackert knypplad spets i alldeles samma mönster och bredd som den breda hålsömsbården. En uddspets med skack och halfva bladstjärnor kantar den breda spetsen och bandets halfva långsidor.

Ägare: *Kerstin Håkan Pers, Fårarp, Stora Köpings socken, Herrestads härad*. Hon har fått detta verkligt mäterligt utförda arbete i arf efter sin mor *Kerstin Nils Görans* i Fårarp, som fått det med som minne från sitt fädernehem i Stora Herrestad, där det är sydt af en släkting *Anna Rasmusdotter*, som på sin tid var vida berömd för sin skicklighet i att sy mångmönstrade hålsömsbårder.

Fig. 295. Klutband.

I stoppad hålsöm är här sydt ett rikt och fint stjärnmönster med påfallande väl gjord mönsterindelning. Midtelbården är genom skack med hjärtan uppdelad i fem fält, insydda med fyrstjärnor med fyra små hvita riddarstjärnor på grå botten och korsstjärnor med fem hvita riddarstjärnor, äfven de på grå botten. Kring denna bård är sydd en smalare bård med halfva riddarstjärnor, skilda åt genom skack med hjärtan och kantad af hålsömsränder. Hela bårdpartiet är sydt med finaste tråd på en sorts ytterst fin kammarduk, som allmänt användes

till klutar. Två band sådana som det här afbildade finnas. Båda sakna den breda spets, som brukar kanta klutbanden, men på långsidorna finns ännu kvar delar af en smal, trådd tyllspets med mönster af halfva stjärnor och afdelad med små skack.

Ägare: *Mätta Ohlsson, Kabusa n:r 3, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Detta band har tillhört hennes mors *Kerstin Nilsson* i *Kabusa* brudklut; om modern själf sytt bandet, vet hon ej men tror det.

Fig. 296. Spets på brudförkläde.

Denna rika spets, som utgör en del af bården på ett stort hvitt brudförkläde från Herrestad, är, ehuru knypplad af ganska groft garn, en mycket vacker exponent för god Ystadknyppling. Den är fast och klar i mönstret och såväl stjärnorna som sporrakringlorna ha de små dekorativa utvikningar, som anses vittna om stor konstfärdighet. De mittelbården kantande ränderna med aflånga rutor, sammanhållna med små fina femhålsstjärnor, tyda också på den "tankens kvickhet" och den handens färdighet, som fordras för att kunna göra spetsar af den gedigna typ, som de gamla skåneknypplarna gilla. På ömse sidor om den infällda spetsen äro sydda bårder i finaste stoppsöm, sammansatta af tre mönsterränder, kantade af smala hålsömsränder. Mönsterränderna bestå af en "hjul- och femhålsrand" mellan två femhålsränder. Det hela är ett arbete utan vank eller lyte.

Ägare: *Elna Nilsson, Svinarp, Esarps socken, Bara härad*. Detta arbete är, liksom så många andra i hennes ägo befintliga, ärfdt från *Bromma socken, Herrestads härad*, och spetsarna äro knypplade af hennes svärmor, *Kerstin Mårtensdotter* i *Bromma*, som af allt att döma tycks ha varit lika skicklig och trägen till att knyppla som till att sömma.

Fig. 297. Duk med spets.

Mellanspets och kantspets äro arbetade i samma glesa mönster, som tycks höra till den mycket växlande typen "sporrämönster", här dock så starkt förenkladt, att man knappast längre spårar sporren. Som detta slags mönster under en viss tid ofta förekommer, ha vi dock tyckt oss böra medtaga äfven denna variation däraf, ehuru den ej tillhör någon af de perioder, då skånespetsarna stått högst i kvalitet. Egendomlig men ej vidare efterföljansvärd är anordningen med den inknutna fransen.

Duken är märkt med två fåglar och under dem bokstäfverna K. O. D. och årtalet 1855 i hvar sitt med tulipaner smyckade fält.

Ägare: *Kerstin Olsson, Köpingsbro, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*, som fått den af sin mor *Anna Göransdotter* i *Färarp, Stora Köpinge socken*. Hon har återigen ärfdt den från sitt föräldrahem i *Färarp*.

Fig. 298. Bård på duk.

På de två sidorna kantas denna fyrkantiga duk endast af femhålsränder i stoppsöm, på de båda andra har den bårder i udskåret med ett regelbundet mönster af hjärtkors och rosenkors och på ömse sidor om dessa bårder femhålsränder i stoppsöm. Spetsen, som är något grof men mycket fast knypplad, har det mycket omtyckta mönstret af halfva bladstjärnor mellan femhålsrand och uddspets med sporrämönster.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara*, som köpt duken i *Snårestads socken, Ljunits härad*, i början af 1880-talet.

Fig. 299. Handklä.

Handklät är prydt med en utomordentligt fin liten femhålsrand och med mellanspets och kantspets i riddarsporremönster. Här ses detta motiv utformat i sin mest utpräglade egenart. De s. k. sporrarna, som kvinnorna i vissa trakter älska att knyppla i många olika sammansättningar, följa hvarandra här tätt sammanpackade och infattade af ett galler mönster, som af gammalt har ansetts höra samman med riddarsporremönstret. På uddspetsen, fig. 299, är sporren glesare insatt med en fyrhålsruta mellan hvarje sporre, på spetsen fig. 310 åter äro sporrarna skilda genom åttahålsrutor, på spets fig. 297 ha de fått en särskild inramning och kallas sporrakringlor samt ingå som ett ornament i en spets med flera andra mönster. På spets fig. 298 slutligen ses ett sporrämönster stadt i förfall, där sporren förminskats och nästan försvunnit, under det knypplingen blifvit allt mera gles och karaktärlös.

Handklät är märkt A I D.

Ägare: *Kerstin Olsson, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Hon har ärfdt det af sin mormor, vars namn hon ej minns, och har alltid hört, att hon arbetat handklät.

Fig. 300. Detalj af skjorta.

Denna middelruta tillhör en praktfull skjorta, sydd i udskårssöm. För att tydligt kunna visa det rika och så väl sydda mönstret i hela dess skönhet ha vi måst nöja oss med att endast få med en del däraf, tagen i naturlig storlek. Mönstret fortsätter med bårder utmed skjortans sprund upp till kragen, så som det vanligen brukas på brudgumsskjortorna. Det konstrika mönster, som synes på afbildningen är en trissaruta, sydd med rosenstygn; genombrutna små rutor fylla trissans midt och omges af ränder i språngad söm. För öfrigt framträder hela den på detaljer så rika rutan så tydligt på fotografien, att någon ytterligare beskrifning däraf ej torde behövas. Bården med sina rosenrutor och kors är utmärkt väl sammansatt; anmärkningsvärdt är äfven motivet, varmed sömnadens båda hörn avslutas.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara härad*, som i början af 1880-talet köpt skjortan på *Marsvinsholms gods, Balkåkra socken, Ljunits härad*. Om dess historia är tyvärr intet känt. Anmärkas kan här, att af de utmärkt vackra sömnader, hvarpå äfven Ljunits härad är rikt, de flesta stamma från dess sydligaste socknar, som gränsa till Herrestads härad. Ganska säkert synes det vara, att inom Malmöhus län sömnaderna i "udskåret" och i stoppad hålsöm ingenstädes nått en så konstnärlig utveckling som inom Herrestad och närliggande bygder. Ett undantag utgör dock Torna härad, där särskildt udskårssömmen nått en utsmyckning och egenart, som fullt kan jämföras med Herrestads konstsoömnad.

Fig. 301—302. Skjorta och Skjortkrage.

Ett verkligt mästerverk på konstrik udskårssöm är denna skjorta med sitt mönster af "hjärtan i klunga", som kommer igen både på skjortbrösten och på den höga, helt mönsterprydda kragen. Som fyllnadsbroderi dels inuti alla hjärtan, dels uti kring dem, är snärjsöm använd, sydd i dubbla ränder med otaliga små stygn. På kragens ytterkant är sydd en liten, utomordentligt fin bård med rutor i udskårssöm och kors i snärjsöm. Denna lilla bård är redan den ett litet konststycke av sömnad. Påfallande är äfven den skicklighet, hvarmed det stora hjärtmönstret från skjortans middelruta förminskats och anpassats på kragen. Att så utmärkt väl ha kunnat sätta in detta mönster här är ett räknestycke, värdt all beundran, och hela utförandet för öfrigt är mönstergillt väl gjordt. Ingen möda har lämnats osparad för att göra denna skjorta till ett praktstycke af sömnadskonst. Ärmringningarna äro utsydda i fint mönstrad stoppsöm, och äfven på skjortans axelstycken äro sydda stjärnbårder. Rynkningarna äro nedsydda med små taggmönster, och kragen är kantad med en utmärkt vacker spets, som med stjärnskack är indelad i trekantiga rutor med tulipaner. Spetsen avslutas med en sexhålstagg.

Skjortan är med röda korsstygn märkt med bokstäfverna S I S — B I D, insatta i allånga rutor under trekantiga ornament med hjärtan. Under skjortans stora mönsterruta står dessutom ANO 1838.

Ägare: *Mätta Svensson, Södra Vallösa, Sjörupps socken, Ljunits härad*. Hon har fått skjortan i gåfva af sin svärmor, *Boel Ivarsdotter* från *Bussjö, Bromma socken, Herrestads härad*, som sytt den till sin fästman, *Sven Jönsson*. Han bar den som brudgum på deras bröllop i Bromma kyrka 1838, och sällan har någon brudgum varit iklädd praktfullare skjorta än denna.

Fig. 303. Klutband.

Med grå enhålskack är denna bård i stoppad hålsöm indelad i tre hela och fyra halfva rutor. I dem är insydt ett tulipanmönster, som kallas omväxande "tulipanaros" eller "tulipanaklunga". I de trekantiga fälten mellan skacken ses äfven en tulipan. Hela denna tulipanbård inramas af en grå "snedhålsrand" och därutöver af en smalare bård med enhålskack och små "genombrutna gaflar". Hela bårdpartiet är infattadt med ljusgullsränder. På kortsidan är detta klutband kantadt med en trädd tyllspets med mönster af dubbla skack, femstjärnsrutor och trissarutor samt med en uddspets med mönster i hjärtan och halfva trissor.

Ägare: *Karna Persson, Varmlösa, Katslösa socken, Ljunits härad*. Hon äger två liknande band på en klut, hvilken jämte fyra andra vackert sömmade klutar en gång tillhört hennes mormor, *Mätta Hansdotter* i *Bussjö, Bromma socken, Herrestads härad*. De ärfdes efter henne först av dottern, *Ingar Andersdotter*, och sedan af dotterdottern, *Karna Persson*, som är ägare till en stor och vacker samling hålsömnader och spetsar, alla komna från hennes mödernsläkt nere i det slöjdrika Herrestad.

Fig. 304. Klutband.

Sällan ser man ett mera väl sydt och vackert hopsatt mönster i hålsöm än på detta klutband. Både ljusgullsränderna och de stoppade hålsömsbårderna med sina klart och fast tecknade trissahjärtan, stjärnklungor och skack med hjärtan bära vittne om en handens utomordentliga skicklighet och om en säker uppfattning af, hur ett mönster bör indelas och sys för att bli fullgodt. Den bredare och äfven den smalare kantspetsen är knypplad i alldeles samma mönster, som finnas på sömnaden, och de äro med utomordentlig noggrannhet återgifna på dessa båda alster af så olika teknik. Sällan ser man ett mera välgjordt och mera enhetligt genomfördt arbete. Det hela talar om en fast personlig smak, som icke vetat af några afvägar, och som ej räknat med den tid, hvilken nedlagts på framskapandet af dessa fina och invecklade mönster. Utan att ängsligt räkna stygn och arbetsmöda har äfven den utomordentligt fina lilla hålsömsrand blifvit sydd, hvarmed hela klutbandets långsidor äro fällade. Stygnen löpa här som en rad oräkneliga små jämna pärlor.

Ägare: *Ingar Nilsson, Balkåkra socken, Ljunits härad.*

Fig. 305. Bård på skördeträkt.

Denna gamla bård med rosenkors och hjärtan mellan skack och snedränder i snärjsömnad är i all sin enkelhet ett vackert prof på sydsåkansk udskårssömnad. På groft lärft är den sydd, och den visar, att man förr i världen ej drog sig för att med konstrikt arbete pryda äfven så pass vanliga arbetsplagg som fruntimrens skördesärkar, hvilka alltid voro förfärdigade af tungt och groftrådigt linnetyg. Kanske har man härmed omedvetet velat hembära en ärebetygelse åt skördens heliga tid ute på de sädesrika slätterna, då kvinnor och män följdes åt för att bärga årets gyllne gröda.

Ägare: *Betty Barcker, Balkåkra socken, Ljunits härad.*

Fig. 306. Detalj af förningsduk.

En af de fyra hörnrutorna på en större förningsduk har här afbildats i full storlek för att tjäna som vägledning för dem, som ej äro hemmastadda i udskårssöm och som på egen hand ha lust att sätta sig in i dess teknik. Mönstren äro här klara och lätta att uppfatta, och hela sömnadens indelning följer man utan svårighet. Rutan afdelas genom ett liggande större och helt enkelt rosenkors i fyra trekantiga rutor och i hvarje af dem ses ett "insegelskors", omgifvet af smärre ornament i plattsöm och udskåret samt af ränder i snärjsöm. Den bård, som kanfar rutorna och för öfrigt hela duken, är sammansatt af rosenkors och rutor, skilda åt genom skack i snärjsöm. Liksom på alla förningsdukar äro äfven på denna de fyra hörnrutorna indelade i olika mönster. Vi ha till reproduktion i full storlek utvalt detta, då det genom sin klarhet och tydlighet tyckes oss bäst passa till åskådningsmaterial. De olika sömnadsslagen framträda här distinkt. Man kan med lätthet räkna lärftstrådarna och beräkna de urklippta hålens storlek samt äfven följa stygnens gång. Genom att sätta sig in i detta mönster skulle man kunna bilda sig liksom en urtyp för udskårssömnad och snärjsöm. Dessa sömnaders mönster komma alltid att vara något beroende på de lärftstrådars groflek, hvaröfver de sys, men en viktig hufvudregel att iakttaga vid all sömnad är att aldrig göra mönstren för stora, då de lätt förvanskas och förlora sina riktiga proportioner. Syr man på groft lärft, måste färre trådar utdragas än på det fina, men dock måste man alltid tillse, att hålen i "udskåret" bli så fyrkantiga som möjligt.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad.* På 1880-talet har hon köpt denna ganska slitna duk på *Marsvinholms gods, Balkåkra socken, Ljunits härad.*

Fig. 307. Ruta i snärjsöm.

Den gamla duk, hvaraf denna ruta utgör en del, är helt sydd i snärjsöm, en art af synad, som i Malmöhus län ej är på långt när så rik på alster som "udskåret" eller stoppad hålsöm.

Såsom man här ofvan på många afbildningar sett, ingår snärjsöm i mer eller mindre grad på alla udskårsarbeten, men däremot ser man ganska sällan någon hel hvitsömnad gjord endast i snärjsöm. Fig. 307 och 308 visa dock prof på att äfven sådana arbeten blifvit gjorda om ock sparsamt. I reproduktion äro de myc-

ket vanskliga att tillfredsställande återgifva, men vi ha dock ej tvekat att medtaga dem i detta hvitsömnadshäfte, då de utgöra prof på en lika fin som invecklad sömnadskonst, hvilken torde vara den mest tidskrävande och för ögonen mest ansträngande af skånsk sömnadsteknik. Fig. 307 har ett rikt mönster, sammansatt af större rutor, bestående af hjärtan och små rutor, där snärjsömmen liksom med en fortlöpande konturrand tecknar upp mönstren, som sakna all relief. Mindre stjärnrutor utgöra midtpunkter i de större rutorna. Dukens fyra hörnrutor inramas af en ljusgullstrand och en snärjsömsbård samt därefter åter af ljusgull. Samma bård kantar hela duken med mönster i hela och halfva bladstjärnor, åtskilda genom skack, som bilda spetsigt satta rutor.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad*. På 1880-talet har hon köpt den mycket slitna duken på *Rynge gods, Sjørups socken, Ljunits härad*.

Fig. 308. Snärjsömsbård.

Äfven denna duk har ett fortlöpande mönster, enbart sydt i snärjsöm men inramat af smala bårder i stoppad hälsöm med femhåls-mönster. Mönstret på själfva mittelbården består af trissarutor och trissahjärtan, så satta, att tvänne hjärtan mötas, och på hvarje sida om dem kommer så en trissaruta. Midt i hvarje ruta och midt emellan de båda hjärtana är ett utskuret hål. Dessa mönster upprepas utmed hela duken, som kantas af en tämligen grof spets med femhållsskack och halfva bladstjärnor. Spetsen har en udd med "spårakringla"-mönster.

Ägare: *Mätta Svensson, Södra Vallösa, Sjørups socken, Ljunits härad*, som ärft duken af sin mans mor, *Boel Ivarsdotter*, hvilken arbetat den.

Fig. 309. Detalj af skjorta.

Detta fint utsyddas skjortbröst är ett vackert prof på västskånsk udskårssöm, som företer en del olikheter mot den från sydöstra Skåne, till stor del kanske beroende därpå att den är sydd på betydligt finare lärft än det, som brukas söderut. De genombrutna mönstren bli därigenom tunnare, mera spetslika och plattsömsornamenten äfven mindre och finare. För öfrigt återfinnas äfven här "insegelskors", hjärtan och rutor, samt skack i snärjsöm.

Skjortan är märkt med korsstygna i rött med bokstäverna H M S — M I D inom inramning.

Ägare: *Elna Pehrsson, Brunsbo, Bedinge socken, Vemmenhögs härad*. Hon har fått sömnaden af en gumma i Skurup, som hushållat i fyra år för en gammal änklings, *Hans Månsson* i *Skurups socken, Vemmenhögs härad*, och när han dog fick hon till minne af honom detta arbete, som en gång varit sydt till att pryda hans bröllops-skjorta med och märkt med hans och hans hustrus initialer.

Fig. 310. Bård på örngottsvar.

Denna bård visar prof på en udskårssöm af annan typ än den, som företrädesvis sys i sydöstra Skåne. Det är Västskånes sömnadskaraktär, som här möter oss. Sydd på ett finare lärft än det, som vanligen användes österut, gör den äfven ett tunnare, mera spetslikt intryck och har detaljer, som ganska tydligt visa hän på frändskap med gammal italiensk reticella-söm. På denna bård återfinnas dessa detaljer särskildt i de större fyrkantigt urklippta rutorna med deras insydda stjärna. Detta är ett mycket enkelt reticella-mönster, men på andra västskånska sömnader återfinnas ibland betydligt rikare reticella-ornamentik, och isynnerhet förekommer denna på sömnader från Torna härad. Anmärkningsvärdt är äfven, att man inom Herrestads och Ljunits så godt som aldrig finner udskårsbårder infällda i örngottsvar, då det däremot är ganska vanligt, att bröllopsörngotten i västra Skåne blifvit prydda med alster af denna söm. I häraderna österut användas i regel alltid knutna och trädde spetsar, s. k. nätspetsar till prydnad på örngottsvaren.

På bården fig. 310 äro såväl de genombrutna som plattsömsmönstren fint och väl sydda, och snärjsömsränderna äro anmärkningsvärdt fina.

På själfva örngottet, ett stycke innanför den tillsyddas bården, ses två smala stoppsömsränder med ett litet fint mönster i "krokasöm". Formen på örngottsvaret är typisk för alla gamla skånska kuddar. Dess storlek är vanligen öfverallt densamma: 50×80 cm. Mönsterbården, antingen den är sydd eller gjord i nätspets, är alltid tillsydd på ena kortsidan, och från den andra instoppas dynan i varet. Dynan lägges på den uppbyggade sän-

gens brokiga ylltäcke, så att mönsterbården blir tydligt synlig, och vanligen ligga två dynor midt på sängen. Detta är en gammal anordning, som ännu bibehålles i många allmogehem.

Ägare: *Hanna Kristersson, Bedinge socken, Vemmenhögs härad*. Hon har ärft det efter sin mor men vet intet om dess ursprung.

Fig. 311. **Brudnäsduk.**

På vanligt fint hemväfdt linne är denna brudnäsduk sydd, och hela arbetet är ett litet mästerverk i sitt slag, gjordt med outtröttligt tålmod och en oändlig kärlek till uppgiften. Liksom på alla de hvitsömnader, som fordom ute på landsbygden blifvit sömmade för att högtidlighålla bröllopsdagen, har en fast otrolig omsorg nedlagts på utsirandet af denna bröllopsnäsduk, som med alla de oräkneliga små stygn, hvarmed den är utsydd, representerar månader, ja, kanske år af arbete. Bland alla olika sömnader, som vi möta på detta lilla konststycke i synad, äro kanske allra mest anmärkningsvärda platt- och snärjsömsornamenten, som utfylla sömnaden mellan de i udskårssöm sydda mönstren. Näsduken har samma typiska indelning, som man återfinner på nästan alla gamla skånedukar, med en kring hela arbetet fortlöpande bård och i hvarje hörn en fyrkantig ruta med fint indelade olikartade mönster. Här ser man i ett hörn åttabladsstjärnan, sydd i plattsöm, omgifven af rosor och halfrutor i "udskåret". I andra hörnet ses rutosen i udskåret med små udskårstrekantier som utfyllnad i mönstret. I det tredje sitter rutstjärnan, omgifven af halfrutor i plattsöm och i det fjärde "insegelskorset" med små rosor i udskåret och halfrutor i plattsöm. Hvarje ruta kantas dessutom på innersidorna med en särskild bård liknande den, som löper kring hela näsduken. På denna bård, som har flera mönster, utgör den korta brutna à la grecquen ett framträdande ornament.

Hvilket oändligt arbete ligger ej i blotta uträknandet af alla dessa mönster på de fina lärtstrådarna, och hvilken lugn säkerhet har ej fordrats för att rätt klippa af och draga ut dem alla, hvilken obetvinglig lust till konstrikt arbete har ej fordrats för att tåligt sy denna fina sömnad till slut! Men med hvilken stolt glädje har man ej kunnat beskåda den, när den ändtligen låg färdig, kantad med sin lilla spets med mönster i fyrabladsrosor och med de fint utsydda tofsarna i hvarje hörn.

Ägare: *Ingrid Nilsson, Svinarp, Esarps socken, Bara härad*. Hon har ärft denna lilla prakt sömnad på samma gång som den gård, hon och hennes man bebo, af sina föräldrar *Jeppa Andersson, Kyrkheddinge socken, Bara härad*, och *Anna Åkesdotter i Svinarp*. Hennes mormors mor *Anna Andersdotter från Weberöds socken, Torna härad*, har på sitt bröllop först burit denna brudnäsduk och troligen äfven sytt den, ehuru man ej vet detta med säkerhet. Dotterdotterns dotter bevarar och ärar detta arbete som ett dyrbart släktminne.

Fig. 312. **Skjorta.**

Mönstret på denna brudgumsskjorta från Torna är, jämfördt med dem man återfinner på Herrestads- och Ljunittsskjortorna, mycket enkelt, men det är så utomordentligt väl sydt, att det dock förtjänar en hedersplats bland skånska hvitsömnader. En större riddarstjärna i plattsöm är insydd i en spetsigt ställd ruta under skjortans sprund, stjärnan omges af fyra större och fyra mindre rutor i udskårssöm, och rutan inramas af ränder i snärjsöm och därutanför af en uddig bård i plattsöm. Några sparsamt insatta udskårsmotiv afsluta mönstret, som trots sin enkelhet verkar dekorativt. Påfallande väl är hela skjortan sydd, och den är gjord af mycket finare lärft än det, som brukas mera söderut. Den dubbla hålsömsranden och det lilla taggiga ornamentet utmed skjortans sprund äro mönstergillt väl sydda, och det samma kan sägas om de sirliga sömnaderna på axelklaffar och ärmlinningar. Alla rynkningar äro äfven nedsydda med ett mönster i små taggar. Skjortans krage har en vacker "stjärnbård" med "brudstjärnor" i plattsöm och "udskårsrosor", insatta i rutor, som uppdelas af snärjsömsränder. Skånes landsbygd äger många brudgumsskjortor med rikare och mera i ögonen fallande mönster än denna men knappast någon, som in i minsta detalj är så omsorgsfullt, man skulle nästan vilja säga så kärleksfullt arbetad. Kragen är kantad med en fin spets af helt annan typ än de sydsånska, och sannolikt är den ej knypplad i Skåne. Möjligen är det en Tönderspets från Danmark. I folkmedvetandet få alla liknande knyppingar namn af Vadstenaspetsar, men ovisst är om de kommit till Skåne norr ifrån.

Ägare: *Ingar Nilsson, Borelund, Torna Hällestad socken, Torna härad*. Hon har ärft skjortan af sin mor, *Ingar Persdotter*, som fått den till minne af sin far, *Per Andreasson i Everlöf socken, Torna härad*. Hans hustru *Hanna Jönsdotter från Hemmestorps mölla i Everlöf socken*, har troligen sytt den själf, "ty hon var en redig kvinna, som kunde rätt allt vad hon ville", berätta om henne hennes barnbarns barn i Borelund, och att deras mormors far, *Per Andreasson*, var iklädd denna skjorta, när han som ung brudgum gick fram genom Everlöfs gamla bildrika kyrka, därom är intet tvifvel.

Fig. 313. Skjorta.

Äfven denna Torna-skjorta företer en från Herrestads-skjortorna mycket afvikande typ. Sömnaden i sin helhet är finare och mindre i mönstren än hvad man vanligen ser på de senare. Kragen såväl på denna skjorta som på den fig. 312 är lägre och mindre rikt utsydd än på dem från Sydsåkane. Själva skjortan är sydd af finaste lärft, och dess stora mönsterruta nedanför sprundet har ett trekantigt motiv, sammansatt af större och mindre udskårslutor, inramade af ränder i snärjsöm. På båda sidor om sprundet löpa bårder i udskår-, platt- och snärjsöm. Allt är påfallande väl sydt, och med otrolig omsorg äro alla stickningar och taggmönster utförda. Inom fina och enkla inramningar ses på skjortan tre olika märken, sydda med rödt korsstygnssöm, som återge initialerna S N S — H H D och årtalet 1818.

Ägare: *Sven Jönsson, Lyngby socken, Bara härad*. Han har bekommit skjortan efter sin far och denne åter efter sina föräldrar, *Sven Nilsson* och *Hanna Hansdotter* i *Gödelöf annex, Gödelöf socken, Torna härad*. *Hanna Hansdotter* har sytt denna brudgumsskjorta i sitt hem i *Lilla Ettarp* i *Gödelöf socken* och märkt den med det årtal, då han blef gift i *Gödelöfs kyrka*.

Fig. 314. Örngottsvar.

Detta utomordentligt rika arbete är utfördt med en skicklighet, som man ej kan upphöra att beundra. De oräkneliga små stygn, som i konstrika mönstersammansättningar fylla bården på denna hemmagjorda linneväfnad, visa på ett rörande sätt, med hvilket tålmod och kärlek denna sömnad en gång blifvit gjord för att smycka bröllopsängan i ett välburget och välordnad allmogehem. Blott få af de många konstrika hvitsömnader, hvilka finnas bevarade i skånska bondgårdar, kunna mäta sig med denna hvad mönstrets rikedom och utförandets konstmässighet angår. Man kan med allt skäl antaga, att de hvitsömnader, som smycka de båda örngottsvaren i *Bosarpsgården*, och af hvilka det ena är afbildadt på fig. 314, äro direkta afkomlingar af gammal ädel italiensk reticellasömnad, som från klostren i Lund eller Dalby vandrat ut på landsbygden. Måhända har denna förnäma sömnadskonst i klosterskolor direkt utlärts åt bygdens kvinnor. Här om saknas visshet, men omöjligt torde det ej vara, att Tornakvinnornas påfallande skicklighet i all handaslöjd fått näring och uppmuntran genom undervisning från klostren, hvaraf deras bygd ägde flera betydande. Många fullödiga prof på fin konstsoömmad möter man i Tornahemmen, och man måste säga, att de slöjdifrande Tornakvinnorna ha väl utnyttjat den lärdom i bruket af nål och tråd, som en gång blifvit dem gifven.

Örngottsvarer är märkt P I D.

Ägare: *Elna Nilsson, Bosarp, Blentarps socken, Torna härad*. Hon äger två alldeles likadana örngott, som hennes man ärfit med många andra värdefulla och väl arbetade slöjddalster af sin far, *Jöns Larsson, Karup, Blentarps socken*. Han har i sin tur fått dem i arf af sin far, *Lars Persson, Rolsbjer, Everlöfs socken, Torna härad*, som fått dem från sitt fädernehem i *Hällestad socken, Torna härad*. I fyra generationer vet man således med säkerhet, att dessa örngottsvar gått som arf från far till son, men någon uppgift om vem som en gång utfört detta fulländadt vackra arbete, står ej längre att få. Hvilket namn som de korsstygnssömmade bokstäfverna P I D beteckna kommer nog alltid att förbli okänt, men hennes arbete, som öfverlevvat så många växlande tider, skall aldrig upphöra, att med sina tusentals små fasta stygn prisa hennes minne.

Fig. 315—316. Örngottsvar.

Den med bilder och ornament så rikt utsydda bården på detta örngott är en fullgod exponent för Tornakvinnornas vackra och egenartade sömnadskonst. Äfven här förekomma i de urklippta rutorna fina reticellaornament af samma typ som på fig. 314, men därutöfver äro mellan dessa rutor insydda hjort- och svanbilder, omgifna af rosor och stjärnor i udskårssöm. Djuren äro sydda i en egendomlig rutsömnad, som aftecknar sig dekorativt mellan de genombrutna rutorna, och bården är i sin helhet lika ovanlig som intressant. Den är egentligen sammansatt af tre udskårsbårder, två bårder i stoppsöm med mönster af sjubladrosor samt flera ljusgulls- och dubbelhåls-ränder, såsom allt framgår af fig. 316, hvilken i full storlek återger en detalj af örngottsbroderiet. Den bredare midtelbården är med snärjsöm insydd i örngottet, såsom brukligt alltid varit, och de två smalare udskårsbårderna äro sydda på själfva örngottet, hvars lärft är något gröfre än midtelbårdens, ehuru skillnaden dem emellan ej är betydande.

Ägare: *Ida Nilsson, Nyglarp, Gödelöfs socken, Torna härad*. Hon har ärfit två liknande örngottsvar af sin mor, *Elna Carlsdotter*, som fått dem efter sin far, *Carl Persson*.

Hvem som en gång hiffört dessa märkliga sömnader, vet man tyvärr ej.

Fig. 317. Örngottsvar.

Denna bård är gjord uteslutande i udskårssöm utan något plattsömsornament, hvilket är ganska sällsynt på hvitsömnaderna från Malmöhus län. Mönstret består af fem stora riddarstjärnor, satta i rad. I midten på hvarannan stjärna är sydt ett insegelskors och på hvarannan en rutstjärna. Riddarstjärnorna fylla med sina spetsar sömnadens hela bredd, mellan dem och deras spetsar äro insatta rutstjärnor och hjärtan. Dessa senare saknas sällan på alla de olika föremål, som i allmogehemmen arbetades för att höja bröllopets festlighet och prakt. Bården är, såsom den brukar vara på gamla skånska örngottsvar, infälld i själfva putvaret, som här som så ofta är af något gröfre linne. Ett stycke innanför den infällda bården är sydd en dubbel hålränd.

Ägare: *Maria Olsson, Herreberga, Blentarps socken, Torna härad*. Hon har ärft örngottsaret af sin mor, *Bengta Larsdotter*, hvars brudörngottsvar det en gång varit. Det torde vara sydt omkring 1840 af henne i fädernehemmet i *Kvarnbrodda, Weberöds socken, Torna härad*.

Fig. 318. Bård till örngottsvar.

Denna fina udskårsbård, som fordom varit infälld i ett örngottsvar, är regelbundet indelad i rutor, som dels äro helt genombrutna, dels ha bladstjärnmönster i plattsöm, omgifna af små udskårssoror. Mönstrets rutindelning markeras genom snedt löpande snärjsömsränder. Bården kantas af ränder i ljusgull.

Ägare: *Sofia Ohlqvist, Lund, Torna härad*. Hon äger tvenne dylika bårder, som hon ärft från fädernehemmet i *Torna härad*.

Fig. 319. Örngottsvar.

Den med plattsöms- och sprängsömsränder i rutor indelade bården på detta örngottsvar från Sydsåne har ett fint och regelbundet mönster. I den enkla udskårssömnaden äro insatta små stjärnränder, sydda med finaste tråd. I hvarje hörn af de mindre rutorna sitta två blad i plattsöm, som ger rutmönstret en vacker relief. Ett stycke in på själfva örngottsaret äro två smala bårder sydda i gles hålsöm med femhålsmotiv.

Ägare: *Anna Bengtsson, Trelleborg, Skytts härad*.

Fig. 320. Bård i udskårssöm.

Både platt- och udskårssömnaden på denna bård äro synnerligen väl utförda. Rutmönstret är dekorativt indeladt och med omsorg in i minsta detalj utsmyckadt. De udskårna med ett litet sprödt stjärnmönster insydda rutorna ha en karaktäristisk form med hvarje spets något utdragen. Plattsömsstjärnorna äro mer än vanligt konstrikt sydda, och vi känna här tydligt igen ett egendomligt stjärnmotiv från Bara rödlakansdynor.

Ägare: *Maria Åkerberg, Kyrkheddinge socken, Bara härad*. Hon har ärft denna bård jämte en alldeles liknande och flera andra väfda och sömmade hemslöjdsalster tillika med den gård, hon äger och bebor, af sin far, *Jeppa Andersson* i *Kyrkheddinge* och sin mor *Anna Åkesdotter* i *Svinarp*. En hel del af dessa saker funnos i släktgården redan under hennes farfars, *Anders Jeppssons*, och hans fars tid, men när dessa örngott äro sydda kan ej med säkerhet sägas.

Fig. 321. Förningsduk.

På ytterst fint lärft är denna lilla förningsduk sömmad full af intressanta och dekorativa mönster. Hvarje hörnruta har sitt särskilda motiv, och de inramande bården äro fullsydda af en mängd olikartade, fint genombrutna mönster. I dukens ena hörn ser man en praktfull riddarstjärna med fyra hjärtan, fyllande midten, samt omgifven af hjärtan och små kors. I ena hörnet midt emot ses en korsruta, som i hvarje spets bär ett hjärta. Denna ruta har snedt afskurna, med bottensöm genombrutna hörn. Nästa hörn har åter en ståtlig stjärna, denna gång en med bottensöm fint genombruten åttabladsstjärna, omgifven af små stjärnor och kors. Det fjärde hörnet har ett ovanligt mönster, sammansatt af fem genombrutna rutstjärnor, som sammanhållas av plattsömsbroderier till ett ganska dekorativt ornament. Bården äro utsydda med dubbelhjärtan, bladstjärnor, kors och den typ af S-ornament, som ofta förekommer på väfnader och tycks vara en löstryckt del av de à la grecque mönster, som finnas på rödlakanstücken från Sydsåne.

Ågare: *Signe Forsberg, Borggård, Brågarps socken, Bara härad*. Hon har köpt duken på auktion efter en gammal gumma i *Kyrkheddinge socken, Bara härad*. Om duken förskrifver sig från detta eller kanske från det närbelägna *Torna härad*, vet man ej. Gränsen mellan Torna och Bara går nämligen utmed Höje å i *Kyrkheddinge socken*, och alla alster af hembygdsslöjd från de olika häradernas gränsbygder har vanligen så lika karaktär, att det är omöjligt skilja dem åt, när inga bestämda uppgifter därom finnas.

Fig. 322. Klut.

Af alla skånska häradsklutar äro de från Bara och Torna de allra enklaste både till form och utsmyckning, och de äro hvarandra alldeles lika, möjligen med någon liten afvikelse i klutens bindning vid örönen. Både Torna- och Barakluten ha bibehållit sin medeltida karaktär af *dok*, som tätt omsluter ansiktet och alldeles döljer håret. I allmänhet sys denna klut af tunn och fin linneduk utan någon som helst konstsoomsprydnad. Någon gång ser man dock äfven gamla klutar från dessa härad med en fäll, som är uppsydd med en enkel hålsömsrand, eller med en smal bård af "femhål" och "sjubladsrosor". Breda hålsömsbårder ser man däremot aldrig på dessa klutar. Vi insätta denna Bara-klut bland länets hvitsömnader, ej därför att den bland dem intar någon framträdande plats utan blott för att visa denna ålderdomliga kluttyp, som numera inom Malmöhus län endast finnes i Bara och Torna härad. Här har den aldrig blivit undanträngd af mera moderna klut-modeller, och de broderade tunna tyll- eller mollklutarna ha aldrig vunnit insteg här, ehuru en eller annan sådan någon gång äfven här tycks blifvit begagnad, troligen då af någon hit inflyttad "främmad" från annat härad.

Dessa enkla stora klutar ha alltid åt de tunga Bara och Torna häradsträkterna förlänat en medeltida prägel af förnäm stränghet och allvar.

Ågare: *Ruth Lundgren, Tranberga, Bara socken, Bara härad*.

Fig. 323. Bård till örngottsvar.

På detta arbete möter oss en ny sömnadsteknik, som ej förekommer inom Malmöhus län annat än i dess västligaste bygder. Det är den s. k. bottensömmen, som är äfven den en art *hålsömnad* men gjord efter helt andra principer än udskärssöm och stoppad hålsöm. På denna sömnad sys nämligen först hela botten färdig i en fin rutning, sedan varp och inslagstrådar blifvit utdragna på jämna afstånd, så att hela bården blir liksom genombruten. På denna rutade botten inträs därefter med gröfre linnetråd allehanda växlande mönster, och på rutbotten insys äfven ofta liksom här på fig. 323 med fin tråd ett genomskinligt stjärnmönster.

Bottensömnad känna vi inom Malmöhus län blott från Skytts, Oxie, Bara, Harjagers och Luggude härad, alla belägna utmed Öresund, och denna art af hembygdsslöjd är nästan den enda, som Skåne äger gemensamt med sitt gamla moderland Danmark. Bland den skånska bottensömmens mönster är det å fig. 323 kanske det intressantaste. Här ser man åter de flamska väfnadernas änglar, lejon, fåglar och blomsterurnor och troligen är det ej af en slump som dessa bildrika bottensömnader just höra hemma i de trakter, där flamskväfnaderna äfven vuxit fram. De äro synbarligen arbetade af kvinnor, som haft sitt nöje uti att dikta in allehanda brokiga motiv i sömnad och väfnad och som tagit sitt arbete mera som en lekande konst än som en dryg möda. Och dock är denna bottensöm som arbete ytterst tidskrävande, och det fordras ett oändligt tålmod ej blott för att sy den rutade botten utan äfven för att draga ut lärtens alla fina trådar på riktiga avstånd.

På denna bård är äfven som infattningsränder till den egentliga mönsterbården sydda fina ljusgullsmotiv och vid putvaret är den fastsydd med snärjsöm. Ett par cm. innanför denna återkomma ett par smalare bottensömsbårder, som äro indelade i aflånga rutor och återigen kantade med ljusgull. Indelningen af dessa rutor är dekorativ, och deras botten är fint utsydd med glesa stjärnstygn.

Ågare: *Anna Olsson, Kvarnby, Husie socken, Oxie härad*. Hon har af sin far, *Ola Nilsson, Arlöf, Burlöfs socken, Bara härad*, ärft två örngott med liknande bårder, och han har fått dem med sin första hustru *Elna Andersdotter, Nordanå, Görslöfs socken, Bara härad*, som fört dem med sig i hemgift från fädernehemmet. Hvem som sytt dem vet man ej, men de ha länge gått i arf inom hennes släkt.

De båda gamla örngotten har Anna Olsson sytt om i en annan modell än den ursprungliga, och de äro nu märkta med hennes initialer A O D.

Fig. 324. Bård till örngottsvar.

Sydd i finaste bottensöm har denna vackra bård ett dekorativt påfågelsmönster, som dock knappast tyder på någon härkomst från allmogehem utan snarare tyckes ha herrgårdsanor. Man bör ofta sägas, att de hvitsömnader, som nu återfinnas i bondehemmens kistor, troligen ha förirrat sig dit från angränsande slott, men detta är en teori, som vi för vår del sätta mycket liten tilltro till. Ty, mena vi, då borde ju någon gång i själva slottens gömmor återfinnas arbeten af de slag, som man så ofta möter ute i landsbygdens gårdar. Så pietetslösa ha dock icke alla slottsfruar i gångna tider varit, att de förskingrat alla hälsömsarbeten och spetsar af de slag, som vi nu nämna typiska för skånsk allmogeslöjd. Någonstades inom herrgårdarnas gamla linneförråd skulle vi ju återfinna alster af bottensöm, udskår, stoppad hälsöm, af nätspetsar och af de härliga skånska linnespetsarna, om de verkligen ledde sitt ursprung från herrskaphemmen. Men då man där aldrig ser dem annat än som nygjorda inköp, anse vi oss alltjämt ha rätt i vår förmodan, att de ej här äga hemortsrätt. Alla skånska herregårdshem känna vi naturligtvis ej, men proportionsvis kunna vi säga, att vi äro lika om ej mer hemmastadda i dem än i bondgårdarna, och naturligtvis skulle vi med största glädje vilja konstatera, att den intressanta skånska hembygdsslöjden har sina djupaste rötter i slott och herrgårdar, och att den därifrån vandrat ut till landsbygdens hem. Men alltjämt kunna vi ej dela deras synpunkter, som så förklara vår hembygdsslöjds många intressanta och förnäma yttringar. Detta hindrar ej, att vi i några få enstaka fall skulle kunna medgifva, att något visst mönster, såsom t. ex. det, hvarom här är fråga, bär spår af direkt herrskapskultur. Men dock är det kommet från en allmogegård just i den trakt, där ingen herregård finnes eller sedan gammalt funnits, och där kvinnorna alltid haft rykte om sig att vara särskildt "snälla i handslöjd". Huru någon af dessa konstförfarna kvinnor en gång fått impulsen att sy dessa väl utformade påfåglar, är ej lätt att utforska, men på något vis har naturligtvis något mönster råkat i hennes väg, och med ifver har hon därmed utsmyckat sina bröllopsdynor.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad*. Hon har fått denna bård, som är sprättad ur det örngott, hvaruti det ursprungligen varit insatt, af *Anna Larsdotter* i *Önsvalagården, Mölleberga socken, Bara härad*, som hade sömnaden liggande i den utstyrselskista, som fanns i gården, när hon kom dit som nygift. Hvar sömnaden stammade från visste hon ej.

Fig. 325. Bård på handklä.

Äfven denna bård, sydd i bottensöm, har en mycket fin rutning och ett dekorativt mönster, inträdt med appelpkastade hästar, på hvars ryggar små flickor stå upprätt, midt emellan hästarna ett ornament i krukform och bakom hvarje häst ett mindre träd. Mönsterbården kantas af ljusgullsränder och därutanför af stoppsömsbårder med skack och tiobladsrosor. Det handklä, som kantas af denna bård, är smalt och långt, 30×80 cm., och har antagligen användts till prydnad vid festliga tillfällen.

Det är märkt med inträdda siffror och bokstäfver: 1833. K P D.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad*. Hon har på 1880-talet fått handklät till skänks af *Bengta Olsdotter*, gift med *Nils Larsson* i *Värby*. Hon har haft det med sig från *Rånglagården* i *Bara socken*, där hennes föräldrar, *Ola Svensson* och *Gertrud Olsdotter*, bodde, och troligen hade hennes mormor, som var barnfödd i *Mölleberga socken, Bara härad*, sytt det.

Fig. 326. Bård på handklä.

Denna sömnad är af samma mönstertyp som fig. 325. Äfven här möta oss hästar med små ryttare på ryggen och ornament af blommor och träd.

Bottensömsbården kantas af en dubbel hålränd samt af stoppsömsbårder med hjärtan och rutmotiv.

Den är märkt med inträdda bokstäfver K P D.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad*, som fann denna sömnadsbård för flera år sedan bland andra gamla linnearbeten hos skogvaktaren *Anders Nilsson* på *Torup*. Hans aflidna hustru, *Bengta Hansdotter*, hade haft dem alla med från sitt fädernehem i *Hyby* och gömt dem "för ro skull", sade hennes man, som minnen därifrån. Hon lär alltid ha talat om, att hennes mormor, *Kerstin Pålsson*, sytt de präktiga hästarna för att glädja sin man, som var en väldig "hästkarl". Båda voro födda i *Hyby socken, Bara härad*, och lefde där hela sitt lif.

Fig. 327. Örngottsvar.

Detta gamla bottensömsarbete är intressant såsom exponent för detta slags hålsöm, som i Skåne endast sytts i de västra häraderna, och som är ett af de få hemslöjdsarbeten, som Skåne gemensamt med sitt gamla moderland Danmark. Bland gamla danska hvitsömnader finnas nämligen ofta arbeten af liknande typ på örngottsvar, dukar och handklän. Mönstret på denna bottensömnad är liksom ofta på dessa synader direkt påverkad af utländska förebilder. Dessa s. k. korsriddare från Skytts härad ha intet af skåneprägel öfver sig. Man igenkänner dem snarast från någon gammal tysk mönsterbok, som blifvit kopierad utan att några personliga tillägg därvid gjorts. Mönsterbårdens infattning i det aflånga lärftsörngottet och dess inramning med ljusgullsränder och smalare bårder i stoppad hålsöm, tyder däremot med all säkerhet på, att arbetet är gjordt i skånskt allmogehem och till bruk där.

Den breda mönsterbården är med trädde siffror och bokstäfver märkt 1764 — E K D.

Ägare: *Mätta Olsson, Hammarlöfs socken, Skytts härad*. Hon äger två liknande örngott, hvilka hon ärft med den gård hon bebor, hvilken i många generationer gått i arf inom hennes fädernesläkt. Hvem som sytt dessa örngott på midten af 1700-talet, vet hon ej, men hon tror, att de alltid funnits på gården under denna tid.

Fig. 328. Handklä.

Detta handklä har tre bårder i bottensöm med växlande mönster. På två af tvärbårderna ses alldeles samma blomstermotiv, endast något olika anbragt, och på hvardera sidan därom två djur. På den bredare bården hästar med ryttare, på den smalare två lejon. Den tredje bården har ett helt olika mönster med ett fågelmotiv, som i olikartade sammansättningar är känt på bottensömnader både från nordligaste Norge och nere från södra Tyskland. Det hör till dessa motiv, som genom gamla mönsterböcker blifvit spridda öfver världen och alltid tycks ha utöfvat en viss lockelse på sömmande kvinnor. Till dessa mönster hör äfven blomstermotiven på denna sömnad, då däremot hästarne och lejonerna mycket väl kunna vara framvuxna ur de sömmande kvinnornas egen fantasi eller direkt afbilda någonting, som från annat håll väckt deras intresse.

Handklät är märkt med en korsstygnstjärna och inuti denna med bokstäfverna K P D. Det afslutas med en flätad frans i "trollkonemönster".

Ägare: *Nanny Nilsson, Tjörred, Väsby socken, Luggude härad*, som fått handklät af sin mor, *Ida Nilsson, Tjörred*. Hennes far *Nils Olsson, Tjörred*, har ärft det af sina föräldrar, *Olof Persson* och *Ingar Larsdotter* i *Tjörred*. Längre tillbaka känner man ej arbetets ägare, och hvad initialerna K P D betyda, vet man ej.

Fig. 329. Trädd spets till örngottsvar.

Malmöhus län äger bland sin rika hvitvaruslöjd äfven flera olika s. k. nätspetsar, det vill säga spetsar, som äro trädde eller sydda på en öfver kavel knuten nätbotten. De äro allmännast tillverkade för att utsira brölloppssängens örngottsvar, och man ser dem då insatta som en tämligen bred mellanspets å varets ena kortsida, liksom fallet är med de udskårs- och bottensömnader, hvilka äfven användts till örngottens pryddande och om hvilka här ofvan redan talats.

Fig. 329 visar en nätspets, som hör till de mera ovanliga inom länet och som endast återfunnits inom Wemmenhögs, Torna och Bara härad. De små nätrutorna äro dels fyllda med fina langettstygn till en tät botten, dels utsydda till en gles stjärna, som med regelbundet afstånd återkommer öfver hela spetsen. I allmogehemmen hör man ofta denna sömnad med små glesa langettstygn kallas "singling". Den sys i många variationer, än med tätare, än med tunnare bottnar och med många olika stjärnbildningar. Denna art af nätsömnad torde vara en nordisk afkomling af den italienska reticellasömmen, som redan under medeltiden skall ha dit invandrat från österlanden. Långa vägar ha väfnads- och sömnadsmönster ofta vandrat, och olikartade och växlande äro de former, som de under sina vandringar iklädt sig. Under olika luftstreck ha de blifvit omhändertagna af slöjdfirande kvinnor, som ofta omdiktat dem hvar och en efter sitt sinne, och därigenom ha de äfven fått en särprägel som ger dem hemortsrätt i bygder långt fjärran från deras ursprungshem.

Ägare: *Per Andersson, Sjökrökarne, Lyngby socken, Bara härad*. Han har ärft ett par örngottsvar i nätsömnad samt flera väfnader och den gamla släktgård han bebor af sina föräldrar, *Anders Persson* och *Gertrud Olsdotter*. Redan i hans farfar, *Per Anderssons* tid funnos de båda örngottsvaren på gården, och dennes hustru,

Sissa Olsdotter från *Lyngby socken, Bara härad*, säges ha arbetat dem tillika med två andra örngottsspetsar af samma slag men med olika stjärnmotiv, som nu ägas af hennes sondotter i *Hessleberga, Lyngby socken*. Hon skall enligt sonsonens uppgift ha sytt dessa nätspetsar, medan hon som ogift bodde i fädernehemmet i *Lyngby*, där hennes mor lärt henne upp i både väfning och sömnad.

Fig. 330. Spets till örngottsvar.

Samma art af nätspets, som redan beskrifvits i fig. 329, återkommer här, men utsydd i ett rikare, mera omväxlande och inveckladt mönster. Hvarje mönsterruta består af fyra af de små knutna rutorna; hvarannan af dem har ett motiv af rosor och hvarannan ett af åttauddiga stjärnor, som genom små fina, ibland enkla, ibland dubbla langettstygn fått en dekorativt sammanbindande inramning. Mycken omsorg och eftertanke äro tydligen nedlagda på förfärdigandet af denna spets, som är ett bevis bland många andra på hur lätt skånskorna haft att sätta sig in i hvarje arbetsteknik, som kommit i deras väg, och huru det lekt dem i hägen att låta nya mönster växa fram ur gamla motiv.

Ägare: *Karna Nilsson, Bedinge socken, Wemmenhögs härad*. Hennes mormors mor, *Elna Svensdotter, Grönby socken, Wemmenhögs härad*, har sytt nätspetsen, och hennes dotterdotter, *Marna Larsdotter* i *Lilla Bedinge*, har skänkt den till sin dotter *Karna Nilsson*.

Fig. 331. Spets till örngottsvar.

Denna, på en öfver kafvel knuten nätbotten inträdda spets är typisk för sydvästra och västra Skåne. Här göres nämligen så godt som alltid den knutna botten med rakt fortlöpande rutränder, under det att i sydöstra och östra Skåne botten vanligen knytes så att ränderna löpa snedt öfver densamma. Skillnaden i dessa båda knytingar uppkommer blott därigenom, att i förra fallet läggas genast, då arbetet börjas, så många maskor upp öfver kafveln som behövas för spetsens bredd, och i andra fallet upplägges blott en maska, hvarefter maskorna ökas, tills botten uppnått den bestämda bredden. Genom att nätetts hålrande löpa rakt eller snedt blifva mönstrens former och typer helt olikartade, och detta gifver åt de knutna och trädde spetsarna från västra och östra Skåne en mycket olika prägel. Dessa spetsars mönster bestå hufvudsakligen af stjärnor, rutor och rosor samt af små människo- och fågelmotiv. Mönstret på fig. 331 är typiskt för västra Skåne och återfinnes där i många olika sammansättningar, det bär äfven det populära namnet "lilla gåsapigan".

Ägare: *Maria Akerberg, Kyrkheddinge socken, Bara härad*, som ärft örngottet efter sina föräldrar, *Jeppa Andersson* i *Kyrkheddinge* och *Ana Åkesdotter* från *Svinarp*.

Fig. 332. Spets till örngottsvar.

Äfven denna trädde spets är typisk för västra Skåne. Men många äro de variationer, i vilka rosorna och stjärnorna uppträda på dessa örngottsbårder, och mer eller mindre fint och tätt sydda äro de bottenar, som fylla eller omge mönstren. Rätt ofta ha äfven rutor, stjärnor och rosor en röd eller blå rand som afslutande kant. Dessa trädningar arbetas alltid med tvinnad och otvinnad tråd af olika groflekter.

Ägare: *Anna Christensson, Hessleberga, Lyngby socken, Bara härad*. Hon har ärft tvenne liknande örngott af sin mor, *Anna Rasmusdotter*, och hennes mor, *Bengta Christensdotter*, har sytt dem i sitt hem i *Hessleberga*.

Fig. 333. Spets till örngottsvar.

En rik och typisk Herrestads-trädning se vi här, och olikheten mellan denna och dem, som höra västra Skåne till, träder strax fram. Här möta genast samma mönstermotiv som på hälsömnaderna och de knypplade spetsarna från sydöstra Skåne. Trissarutor, riddarstjärnor och hjärtan myllra åter fram, och det röda garnet, som är vackert insatt som lysande punkter i de olika ornamenten och som konturer kring hjärtana, ger en stark relief åt mönstren och binder dem väl samman. Herrestadskvinnornas sinne för rik mönsterbildning visar sig äfven i denna slöjdart.

Ägare: *Elna Nilsson, Köpingsbro, Stora Herrestads socken, Herrestads härad*. Hon har fått två liknande örngott som hemgift från sitt föräldrahem i *Fårarp, Herrestads härad*, och de äro sydda där af *Sara Persson*, en släkting till hennes mor.

Fig. 334. Spets till örngottsvar.

Den trädde spets, som här är afbildad, är af samma typ som Herrestadsspetsen fig. 333, och man möter äfven här ett af de knypplade spetsarnas typiska motiv. Hela mönstersammansättningen är i sin enkelhet mycket dekorativ. Genom trädde hålränder indelas spetsen i sexkantiga och trekantiga rutor, hvilka fyllas med konst-rikt sammansatta trissarutor, samt med halfta bladstjärnor och små röda rutor. Det röda inslaget är här sparsamt men verkningsfullt insatt.

Ägare: *Anna Salomonsson, Varmlösa, Villie socken, Ljunits härad.* Hon har ärfvt örngottet efter sin svärmor, *Salomon Nilssons* hustru, som var kommen från *Borrie, Stora Herrestads socken, Herrestads härad.* Själfr har svärmodern arbetat spetsen, som hon förde med sig som hemgift till sitt nya hem.

Fig. 335. Klut.

Denna Vemmenhögsklut visar en modell, som under 1800-talet begagnats i häradet och där varit den mest allmänt brukade, ända tills häradsträkterna så småningom bortlades. Detta tycks ha skett vid olika tidpunkter inom olika häradar och t. o. m. olika tidigt inom skilda socknar af samma härad. Inom Vemmenhögs härad liksom i allmänhet inom hela Sydskåne voro häradsträkterna ganska länge i bruk, och ännu så sent som i slutet på 1870-talet såg man gubbar och gummor i kyrkorna iförda sina gamla dräkter. Ute i Vemmenhögs gårdarnas kistor bevaras ännu många af dem. Den lilla klädsamma och fina klut, som här afbildats, är sydd på tunn moll med utmärkt väl gjort klumpsömsbroderi, och med denna sömnad tycks i allmänhet Vemmenhögskvinnorna ha utsirat sina brudklutar.

Ägare: *Stina Beck-Friis, Norra Lindved, Svedala socken, Oxie härad,* som köpt denna klut på *Börtingekloster, Gustafs socken, Vemmenhögs härad.*

Fig. 336. Krage.

Till Vemmenhögs häradsträkt har alltid hört en starkt uringad, rundt omkring rynkad krage, som i stora pipor föll ut öfver axlarna, vare sig om vintern begagnades på en röd "spedetröja" eller om sommaren på ett hvitt lintyg. Den krage här är afbildad har ett blomstermönster, trådt på tyll med fint garn och kantadt med en af de fina spetsar, som på Skånes landsbygd gå under det gängse namnet Vadstena-spets. Sannolikt torde dock vara, att dessa spetsar snarare stamma söder än norr ifrån.

Ägare: *Elna Pehrsson, Brunsbo, Bedinge socken, Vemmenhögs härad,* som fått kragen jämte flera andra på tyll trädde arbeten till skänks af *Anna Jespersson* i *Tullstorp.* De ha tillhört hennes mor, *Bengta Hansdotter* i *Tullstorp,* och återigen hennes mor, *Marna Jönsdotter,* gift med *Hans Trulsson* i *Tullstorps socken, Vemmenhögs härad.* Troligen har hon sytt både denna krage samt ett klutaklä och ett hufvudkläde, som nu bevaras på Brunsbo.

Fig. 337. Klut.

Oxie—Skytts kluten, liksom dessa båda häraders dräkt, visar stor likhet med den från Vemmenhög, ehuru olikheter dem emellan äfven förefinnas. Detta gäller äfven själva uppbindningen av kluten. Materialet, hvaraf den är gjord, är tyll och ej moll, men broderiet är äfven här sytt i vacker klumpsöm.

Ägare: *Cecilia Christensson, Svedala socken, Oxie härad.* Hon har ärfvt kluten af sin mor, och det är den brudklut hennes mormor sytt och begagnat bröllopsdagen.

Fig. 338. Krage.

På denna Oxie-krage är nedlagdt ett stort och man må väl säga beundransvärdt arbete. Hålsömsranden med "femhålskors", som kantar den vida rynkade kragen, är redan den ett vackert sömnadsprof, utförd som den är på allra finaste moll, och med verklig beundran ser man vidare, hur hvarje liten krans i den broderade bården är utsydd med tunna spetsbottnar i ständigt växlande mönster. Kragen är en verklig liten skatt af fin synad och måste vara gjord med lika mycket tålmod som kärlek.

Ägare: *Marta Tage Nils, Hindby, Fosie socken, Oxie härad.*

Fig. 339. Klut.

Den Rönnebergsklut, som här afbildas, är typisk för de flesta häraderna inom nordvästra Malmöhus län. Man kan säga, att med ganska obetydliga skiljaktigheter i uppsättning har ungefär samma klutform begagnats inom Färs, Frosta, Harjagers, Rönnebergs och Onsjö härad. De ha varit gjorda ibland af moll och ibland af tyll och mer eller mindre rikt utsydda med broderi eller trädning. Nästan alltid ha de varit kantade med s. k. Vadstena spetsar. Detta hvad bröllops- och helgdagsklutarna beträffar. Till hvardags har däremot inom dessa härad af de gifta kvinnorna begagnats en klut af samma form som denna men gjord af rutigt, hemmaväfdt bomullsty, vanligen i rödt och hvitt eller rödt och blått.

Ägare: *Gerda Bengtsson, Tågarp, Sireköpinge socken, Rönnebergs härad*. Hon har fått den till skänks af sin gamla mormor, *Johanna Olsdotter, Rönneberga, Asmundtorps socken, Rönnebergs härad*, som på 1860-talet skaffat sig denna nya klut, sedan hennes bröllopsklut var utsliten och ej mer ville hålla i hop. Huruvida hon själf sytt den, vet hennes dotterdotter ej. Det är intressant att härigenom se, att ännu så sent som 1860 de gamla kvinnorna i Rönnebergs härad skaffade sig nya klutar.

Fig. 340. Krage.

Denna på tyll trädde krage tillhör Rönnebergs häradsträkt, men ungefär liknande ha äfven begagnats i Onsjö och Harjagers härad. De gjordes antingen af fin moll med klumpsömsbroderier eller af tyll med trädde eller broderade blomstermönster. I regel voro de kantade med s. k. Vadstena spetsar, ibland dock endast avslutade med en tämligen bred fäll.

Ägare: *Elsa Jespersson, Tofta by, Tofta socken, Rönnebergs härad*, hvars farmor, *Ingar Jespersson*, ägt den. Om hon sytt den, vet man ej.

Fig. 341. Klut.

Ett vackert prof på de rikt utsydda tyllklutar, som af ålder begagnats inom *Luggude härad*, lämnas här. Till form är denna Luggude-klut något olik dem, som brukats i häraderna strax söder därom, och en annan, kanske än mera framträdande olikhet dem emellan är, att kvinnorna i Luggude brukade fodra den högt uppstående framsidan på kluten med ett underlag af rödt tyg eller papper, hvilket stämde väl öfverens med det "kirsebärsröda" sidenlif, som alltid begagnades till högtidsdräkten. Till hvardagslag begagnades äfven här uppbundna klutar i körsbärsrödt, rutigt, hemväfdt bomullsty. Luggude hvita högtidsklut är alltid rikt utsydd med stora mönster, antingen de äro inträdde i tyllen eller broderade i klumpsöm eller, såsom här fig. 341, sydda med pålagda mönstermotiv i tätare tyg.

Ägare: *Hälsingborgs museum*, som 1913 köpt denna klut efter "*Mor Cilla*" i *Arild, Brunnby socken, Luggude härad*. Hon var gift med *Nils Petter Andersson* i Arild och var i hela bygden känd endast som *Mor Cilla*. Till högtids och i kyrkan gick hon alltid klädd i sin gamla vackra klut, som var hennes stolthet.

Fig. 342. Krage.

Denna typiska Luggude-krage visar ett vackert prof på trädning på tyll. Dess form är väsentligt olika Rönnebergskragen, och den är noggrannt skuren för att passa till dräktlifvets ringning.

Ägare: *Carola Henckel, Hälsingborg*. Hon har fått den till skänks af *Ida Nilsson, Hälsingborg, Luggude härad*, hvars mor, *Sofia Pålsson*, sytt kragen.

Fig. 343. Fransflätning.

Här når oss åter en ny teknik på den skånska hembygdsslöjdens mångskiftande område, nämligen *fransflätningen*. Detta ganska tidskräfvande och invecklade arbete utföres så, att på själfva linneväfnaden kvarlämnas alnslånga varptrådar, när den tages ur väfstolen, och med dessa trådar flätas sedan i en mängd olika mönster ganska breda spetsar, som i allmänhet tjäna till att avsluta dukar eller handklän, ibland dock äfven till infällningar i örngottsvar. Själfva flätningen tillgår så, att tre dubbla trådar arbetas tillsammans, och där mönstrets figurer så fodra, korsar man dem med åter tre andra, och så allt vidare, tills mönstret bildats färdigt och spetsen fått den bredd man önskar. På fig. 343 är flätadt ett mönster, som är ganska vanligt på knypplade spetsar, nämligen "skack" med "tulipana" och liten "grebba" (flicka). Franssen stammar äfven från Stora

Köpinge, den socken, som så stolt kallar sig "knypplingakroken", och flätningar och knyppingar röra sig här med samma mönster. Den här afbildade fransen kantar en större duk, som är märkt I P D — 1856.

Ägare: *Bengta Hansson, Fårarp, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Hon har fått den till skänks af sin fars syster, *Inga Persson, Fårarp*, som själf väft duken och flätat fransen.

Fig. 344. Fransflätning.

Det för Herrestad så typiska mönstret med trissahjärtan återfinnes äfven på denna flätade frans. Man skulle nästan kunna säga, att detta hjärta är symboliskt för Herrestad. Det möter oss på krabbasårsväfnader, på spetsar, på udskårssömnad, på stoppad hålsöm, på nätspetsar och slutligen äfven på de flätade fransarna. Öfverallt är det af samma dekorativa verkan.

Ägare: *Bolla Persson, Fårarp, Stora Köpinge socken, Herrestads härad*. Hennes mor, *Anna Per Svens, Stora Köpinge*, har flätadt denna och många andra mönsterrika fransar, som dottern äger.

Fig. 345. Fransflätning.

Denna mycket gamla frans, som delvis är hårdt sliten, har ett ganska ovanligt mönster, som i Sydsåne kallas "rutor och hjärtan". Där flätningen ej af tiden är allt för illa medfaren, skönjer man äfven små hjärtan, satta i ränder på ömse sidor om rutorna. Mittelbården kantas af smalare "rosenbårder".

Ägare: *Karna Persson, Varmlösa, Villie socken, Ljunits härad*. Hon har ärfvt denna jämte andra fransflätningar af sin far *Sven Ivarsson*, som haft dem med från sitt fädernehem i *Bussjö, Bromma socken, Herrestads härad*.

Fig. 346. Fransflätning.

Mönstret på denna flätning hör till de mest svårarbetade och detta gamla s. k. *spadermönster* har också alltid hållits högt i ära i Skånegårdar.

Ägare: *Karna Persson, Varmlösa, Villie socken, Ljunits härad*. Duken med denna frans är ärfd från *Bussjö, Bromma socken, Herrestads härad*.

Fig. 347. Flätning till örngottsvar.

Den här återgifna flätade spetsen har ej varit använd att därmed kanta någon duk eller något handklä utan är i stället infälld i ett örngottsvar. Den ter sig här ganska dekorativ med sitt mönster af dubbla stjärnrutor inramade mellan rosenbårder, och det tunga spetsmaterialet passar utmärkt bra, när det ses utspändt på en pösande fjäderdyna.

Ägare: *Maria Jönsson, Alstads socken, Skytts härad*, som ärfvt örngottet efter sin farmor, *Bengta Mårtensdotter, Killeröd, Skårby socken, Ljunits härad*.

Fig. 348. Fransflätning.

Likhandklädet, som avslutas med denna fransflätning, är väfdt i groft korndrällsmönster, och flätningen tycks man ha beflitat sig om att göra i samma spetsigt utdragna rutmönster som det på linneväfnaden. Flätningen är gjord med ett något annorlunda omslag än det vanligen i Skåne förekommande, hvilket gör, att denna flätning mera påminner om dem från Halland och Småland. Här och hvar i Malmöhus län förekommer dock äfven denna art af flätning, där trådarna liksom sammansnöras avfigvända och mönstret därigenom får en annan relief. I allmänhet äro äfven mönstren på detta slags flätningar enkla och rektangulära.

Ägare: *Kerstin Andersson, Bedinge socken, Vemmenhög härad*.

Fig. 349. Fransflätning.

Rosenmönstret återkommande i tre rader fyller här hela flätningen, som är grof och ej bland de bäst arbetade men mycket ålderdomlig.

Ägare: *Anna Pålsson, Bedinge socken, Vemmenhögs härad*.

Fig. 350. Fransflätning.

Det här förekommande "sällabonn-mönstret" är i flera härader ett af de allra mest återkommande mönstren. Det flätas ofta med mycket större figurer, insatta på längre afstånd från hvarandra, då botten äfven blir glesare.

Ägare: *Hilda Olsson, Lund*. Hon har ärfvt duken med denna frans af sina föräldrar, *Per Ohlsson* och *Bengta Nilsson*, och hennes mormor, *Karna Svensdotter i Högestorp, Reslöfs socken, Onsjö härad*, har väft duken och flätat fransen.

Fig. 351—353. Fransflätningar.

På den första af dessa fransar ses "baldersbrå"-mönstret, på den andra "sällabonn" af ett större slag än det förut fig. 350 afbildade, samt på den tredje "dubbelhjärtan". Dessa tre mönster höra till dem, som på fransflättningsarbeten äro de mest omtyckta och högst skattade.

Ägare: *Henriette Coyet, Torup, Bara socken, Bara härad*. De äro alla arbetade af *Ingrid Huldén, Torup*.

Fig. 354. Fransflätning.

Denna mycket gamla flätning har ett mera sällan förekommande mönster med aflånga "niohålsrutor", bildande middelbård och inramade af "rosenbårder". I Sydskåne ses sällan detta mönster.

Ägare: *Anders Jonsson, Högestorp, Reslöfs socken, Onsjö härad*, som ej vet hvem som tillverkat fransen.

Fig. 355—356. Fransflätningar.

Dessa två flätningar, hvilka båda kanta två gamla handklän, ha enkla mönster, som höra till de mycket vanliga. På fig. 355 ses "gafvelmönstret" och på fig. 356 "de löpande skacken".

Ägare: *Johanna Persson, Tirups socken, Rönnebergs härad*. Hon har ärfvt dem efter sin mor, *Elna Per Bengtsson, Värmo, Billeberga socken, Rönnebergs härad*, som gjort både väfnader och fransar.

Fig. 357. Brudförkläde.

Detta på hemväfdt linne broderade förkläde är visserligen egentligen ej någon *huitsömnad*, då broderiet är utfördt med blått och rödt bomullsgarn, men då det dock till sin karaktär tillhör denna klass af våra hemslöjdsalster, ha vi insatt det här och vilja härmed visa ett brudförkläde, som blifvit oförändradt bevarat sedan den bröllopsdag 1832, till hvilken det blifvt förfärdigadt. Det visar oss den egendomliga hopvikning och sammansättning med små brokiga sidenrosetter, hvarmed det enligt gammal sed blifvit iordninggjordt för att avsluta brudens stilenliga utsmyckning. Sådana förkläden ha begagnats både sydda helt i hvitt och i rödt eller såsom här i blått och rödt. De äro alltid sydda på ett fyrkantigt stycke lärft med en större fönsterruta i hvarje hörn och en bård kantade hela arbetet, efter samma plan, som alltid följts vid anordningen af de s. k. förningsdukarna. Det är också mycket troligt, att dessa dukar ursprungligen brukats såsom brudförkläden af samma typ, som det här afbildade och att de, först sedan dessa allt mer kommit ur bruk, börjat begagnas uteslutande som dukar att bära spettekakan och annan förning uti till bröllops och kalas och då äfven så småningom blifvit omdöpta till "förningsdukar".

Detta förkläde är i "bladstjärnerutan" märkt I A D 1832.

Ägare: *Karna Persson, Varmlösa, Katslösa socken, Ljunits härad*.

DISTRIBUERAS GENOM
A.-B. PH. LINDSTEDTS UNIV.-BOKHANDEL, LUND
KLICHEERNA FRÅN KEMIGRAFISKA A.-B. I MALMÖ
TRYCKT Å
FÖRLAGSAKTIEBOLAGETS I MALMÖ BOKTRYCKERI
1926